ספריה של אזרח העתיד

מרים א. המילטון

אברהם לינקולן

חייו ופעולותיו

הוצ. „עת לבנות" תל־אביב.

סִפְרִיָּה שֶׁל אֶזְרַח הֶעָתִיד

הַסֶּרְיָה „בוני־עם"

מרים א׳ המילטון

אברהם לינקולן

(חייו ופעולותיו)

תרגם מאנגלית
א. ביילין

הוצאת ״עת לבנות״ ברלין
תרפ״ג

בית־דפוס קואופרטיבי
»המדפיס«
ברלין

לשני חניכי החביבים ולכל האזרחים של יום מחר אשר יקראו את הספר הזה

בשנת 1492 – שנת גרוש היהודים מספרד – גלה קולומבוס ארץ חדשה, שקראוה בשם אמריקה. המונים, המונִים נדדו יושבי אֵברופה אל הארץ הזאת והתישבו בה. בשנת 1776 הוכרזה אמריקה לארץ חפשית, עומדת ברשות עצמה. ג׳אוֹרְג׳ וַשִׁינְגְטוֹן – זהו שם אותו האזרח המצוין שהיה הראשון בלוחמים בעד חרותה של אמריקה. אך אזרחי אמריקה לא היו עדיין בני־חורין גמורים. במדינות־הדרום של הארץ הרחבה הזאת שלט האדם באדם לרע לו, והכושים היו עבדים ללבנים שהתעמרו בהם והתיחסו אליהם כאל קנין כספם ורכושם. אברהם לִינְקוֹלְן השלים את עבודתו של ושינגטון, בעשותו את אמריקה לארץ־השויון שאינה מבדילה בין גזע לגזע. ״אמריקה החפשית והמאוחדת״ – זאת היתה משאת־נפשו של לינקולן, בשבילה הוא חי בשבילה הוא מת.

״בוני עם״ – יקראו לג׳אורג׳ ושינגטון ולאברהם לינקולן.

אתם, ילדי, חיים בתקופה מאושרה בחיי עמנו שלנו. תקופה של צֹרך נשגב היא ועל כן גם תקופה, בה אפשרית פעולה גדולה.

עמנו איננו מאוחד ברעיון לאומי־אזרחי אחד; גם ארץ אחת, בה ישב לבטח, אין לו – שני אלה על האזרח של יום מחר לברוא. „עם וארץ" – מלים אלה יחרות לו אזרח העתיד על דגלו.

פעם רשמתי לכם באַלבום: „יהי חלקך עם הבונים". מצבו ההרוס של עמנו הוא שימריצכם לקיים בפועל חפצי זה האדיר – לראותכם בין יוצרי החיים; ונשמתו הגדולה של אברהם לינקולן ושל כל בוני־עם הגדולים, אשר הקימה האנושיות, תְּלַוֶּה אתכם בדרככם זו בתוך שאר האזרחים של יום מחר בוני עמנו וארצנו.

אחד־הבונים

לונדון, ו' תמוז שנת כ"ו לקונגרס

וַלט ויטמן.

קַבֶּרְנִיט, הוֹי קַבֶּרְנִיטִי!

קַבֶּרְנִיט, הוֹי קַבֶּרְנִיטִי —
נְסִיעָתֵנוּ הָאֲיוּמָה הִנֵּה כְּבָר נִגְמָרָה,
הָאֳנִיָּה חָתְרָה דַרְכָּהּ, גַּם הִשִּׂיגָה הַמַּטָּרָה;
מִכְּנַף הַחוֹף זְמִירוֹת אֶשְׁמָע, שְׁאוֹן הָעָם, הֲמוּלָה,
עֵינֵי רְבָבוֹת צְפוּיוֹת לָהּ, אֳנִיַּת־רַהַב שְׁכוּלָה,

אַךְ אוֹיָה, לִבִּי, לִבִּי! לִבִּי —
מַחֲזֵה־דָּם אִם תּוּכַל שְׂאֵת?
עַל מִכְסֵה הָאֳנִיָּה מוּטָל,
קַבֶּרְנִיטִי קַר וָמֵת.

רַב־אֳנִיָּה, קַבֶּרְנִיט — קוּם הַקְשֵׁב לַפַּעֲמוֹנִים!
קוּם, לְךָ יְנוֹפַף דֶּגֶל — קוּם, לְךָ בַּחֲצוֹצְרוֹת פּוֹנִים!
לְךָ הַזֵּרִים קְלוּעֵי־שָׁנִי — לְךָ הַחֻפִּים רוֹעֲשִׁים,
קוֹל־הֲמוֹן בְּשִׁמְךָ קוֹרֵא — לְךָ מִשְׁבָּרָיו גּוֹעֲשִׁים!

קַבְּרְנִיט, הוֹי אָבִי, אָבִי!
מַה לְּךָ נִרְדָּם – קוּם כָּעֵת!
חֲלוֹם־תַּעֲתוּעִים הוּא כִּי תוּטָל,
עַל הַמִּכְסֶה קַר וָמֵת.

קַבַּרְנִיטִי הֵן לֹא יַעַן, שְׂפָתָיו חִוְרוֹן־דְּמָמָה,
אָבִי עוֹד לֹא יָחוּשׁ זְרוֹעִי, בְּאַפָּיו אֵין נְשָׁמָה,
הָאֳנִיָּה שְׁלֵוָה בָּאָה, נְסִיעָתָהּ כְּבָר נִגְמָרָה,
סְפִינַת־הַמְּנַצֵּחַ הִיא, בֹּא תָבוֹא גַּם עַל שְׂכָרָהּ –

רֹנּוּ חֻפִּים, רַעֲשׁוּ תֻּפִּים,
עַל הַמִּכְסֶה אֶצְעַד רְתֵת
אֲבָל לְאִטִּי – קַבַּרְנִיטִי
שָׁמָּה מוּטָל קַר וָמֵת.

תרגם מאנגלית ש. פינסקי

פרק ראשון

ימי הנער

בספר הקטן הזה אנסה לספר לכם משהו אדות אברהם לִינְקוֹלְן. יש לספר עליו הרבה יותר מאשר יכילו הדפים המעטים האלה. אולי, כשתגדלו, תקראו אדותיו בעצמכם וגם תקראו את נאומיו היפים.

השמות היותר גדולים בהיסתוריה של אמריקה הם: ג'אוֹרג' וַשִׁינְגְטוֹן ואברהם לינקולן. שני האנשים האלה הנם גדולים במלא מובן המלה. גדולים הם מפני שאהבו את ארצם אהבה טהורה ולוהטת יותר משאהבו את נפשם ומסרו את חייהם לשרתה. הם לא חשבו על כבודם ותהלתם הם, ותמיד היו צנועים ונאמנים. האמריקאים יכולים באמת להתגאות בשני הפַּטריוֹטים האלה ומהם ילמד כל אחד בעונג מהי גדולה אמתית. עבודתם היא שעשתה את אמריקה למה שֶׁהִנָּהּ כיום.

פחות מארבעים שנה לפני הולדת לינקולן היתה אנגליה השלטת באמריקה. בימי טְשַׁרְלְס הראשון עזבו אנשים רבים, אוהבי חופש ושונאי ממשלת העריצות של המלך, את ארצם, והפליגו אל העולם החדש. שמואל לינקולן היה אחד מהם.

ימים רבים היה מספרם מצער. החלק היותר גדול של הארץ היה מלא יערות־עד וחיות פרא שכנו בהם, או מישורים רחבים, שנמצאו בידי שבטים פראים של ההודים האדומים. החיים של המתישבים הראשונים היו קשים ומרים מאד. הם היו צריכים לכרות עצים לבנין בתיהם, ולצוד ציד חיות פרא לכלכל את נפשם. למרות כל אלה נשרשה עד מהרה בלבם אהבה אל ארץ אחוזתם, בה נשאו להם נשים ובה גדלו את בניהם. חיי הפרא שלהם תחת כפת השמים גרמו שהחופש יהיה יקר בעיניהם מכל חמודות תבל. הם התחילו להתלונן על מעשי הממשלה האנגלית, שאמרה להטיל עליהם מס בעד מלחמותיה, בהסכמת בית־הנבחרים בלונדון, שקול יושבי אמריקה לא נשמע בו, ואיש לא דבר שם בשמם. ביום הרביעי ליולי 1776, במלוך ג׳יאורג׳ השלישי, התקבצו ראשי התושבים לטכס עצה ופרסמו שאמריקה היא ארץ חפשית מאוחדת, עם הזכות לשלטון עצמי. הרביעי ליולי – יום השחרור – הוא היום היותר גדול באמריקה.

פרצה מלחמה שארכה שבע שנים. במלחמה זו עבד אביו של אבי־זקנו של אברהם בתור חיל. בראש האמריקאים עמד אז ג׳יאורג׳ ושינגטון.

אנגליה נחלה מפלה ואמריקה – הארצות המאוחדות של אמריקה – היתה לארץ חפשית. מאז והלאה שייכת אמריקה לאמריקאים. אבל שנים רבות עברו עד אשר עשו את אמריקה להארץ שאנו יודעים אותה. כעת ישנם ערים בכל מקום; יכולים אתם לנסוע בכל הארץ הגדולה, גדולה הרבה מאד מאירופה כלה, מקצה עד קצה, במסעות ההולכים יומם ולילה מצפון לדרום וממזרח למערב. בימים ההם היו רק ערים

אחדות, רובן לאורך החוף, ומסלות ברזל לא היו כלל. בכל המערב לא דרכה עדין כף רגל אמריקאי.

אחרי עבור ימי המלחמה יצאו חבורות אנשים לתור את הארץ, ללחום בהודים ולמצוא להם מקומות חדשים לשבת בהם. אבי זקנו של אברהם לינקולן, ששמו נקרא עליו, היה אחד התירים הראשונים האלה. הוא מכר את חלק האדמה הקטן שרכש לו בוִירְגִ׳ינְיָה ונדד דרך יערות עד מצאו מקום לבנות לו בית חדש. על שכמו האחד נשא את בנו הצעיר תְּהוֹמַס ואת רובהו אחז בידו השניה, נכון לירות בכל איש הודי שיתנפל עליו. אנשים לבנים אחדים כבר התישבו אז בקנתק ובנו להם מבצר קטן. קרוב למקום הזה, כרת לינקולן עצים ובנה אהל בשביל עצמו, אשתו ושלשת בניו.

בהיות אברהם נער קטן היה רגיל להקשיב לספורים שהיה אביו תהומס מספר על חייהם שמה, שהיו תמיד בסכנה מפני ההודים. על ספור אחד היה חוזר לעתים קרובות – הספור על מות אביו:

הוא טפל בכריתת עצים בכדי לפנות אדמה סמוך לביתו לעבדה ולזרוע בה זרע.

בבקר אחד יצא יחד עם שלשת בניו כמנהגו תמיד. הם שוחחו ביניהם בדרכם ואיש מהם לא ראה שתחת אחד העצים ישב במארב איש הודי. על עורו הכהה היו ציורים משונים של חִצִּים ועִגּולים בצבעי לבן ושני, ועל ראשו זר נוצות שחורות מְזקפות ומתנפנפות עם כל תנועה שהוא עושה. בידו אחז רובה. תיכף אחרי אשר עבר האב על ידו, יצא ההודי מתחת העץ בחשאי. הוא ירה באברהם מאחוריו והחץ פלח את לבו. האב נפל מת לעיני בניו. רעדה

אחוזתם. שני הבנים הגדולים התחילו לרוץ; האחד הביתה והשני אל המבצר, להביא עזרה. תהומס הצעיר היה אז רק בן שש. הוא לא יכול לרוץ באותה המהירות שרצו אחיו. הוא גם לא נסה לנוס, מפני הפחד שתקף אותו. הוא עמד דומם אצל גופת אביו מבלי הבין מה שקרה. אחיו הגדול, מרדכי, אזר את כל כחותיו ברוצו הביתה, ובהגיעו שמה לקח רובה, מלא אותו כדורים וקפץ אל החלון, בכדי שיוכל לירות בעדו בהודי. הוא נשא את עיניו וראה את ההודי כשהוא נגש אל המקום שעליו שכב אביו, הסתכל רגע בגופת המת ואחר כך הרים את תהומס הקטן, שם אותו תחת זרועו והתכונן ללכת אתו משם. מרדכי חש שלבו חדל לדפוק בתוכו מרוב פחד; אבל הוא היה נער אמיץ רוח ואביו למדהו לירות מרחוק. הוא כונן רובהו ישר אל הכוכב הלבן המצויר על חזהו הגלוי של ההודי. נורא היה הרגע ההוא. ההודי נפל בגבו לארץ, בהשמיטו את הילד מידיו. תהומס רץ בכל מאמצי כחותיו הביתה בהרימו צעקת אימה, מפני שמן היער הופיעו עוד הודים אחדים. מרדכי ירה בהם פעמים רבות מתוך הבית, ומהמבצר חשו אנשים שהביא אחיו ויחדו גרשו משם את ההודים.

כשגדל מרדכי הקדיש את חייו למלחמה בהודים. תהומס לא היה גבור כמוהו וגם לא איש בינות כמוהו. הוא היה לנגר, אבל לא הצטיין בעבודתו זו. הוא לא הצטין בכל דבר, מלבד בספורי מעשיות מסביב למדורה. את זה עשה באופן נחמד מאד ואנשים חבבו אותו. אבל הוא לא היה איש מצליח. הוא לא חונן בכח עבודה נפלא כבנו; תמיד שאף לעשות איזו עבודה אחרת חוץ מהעבודה אשר

לפניו; לחיות במקום אחר ולא להתאחז ולעבוד במקום שבו הוא נמצא.

הוא בנה לעצמו צריף קורות בעיר אֶלִיזַבֶּטָה בקצה היער ובהיותו בן עשרים ושמונה נשא לו אשה ולקח אותה לביתו לחיות שמה.

אומרים שלכל האנשים הגדולים היו אמהות מצוינות. נַנְסִי הֶנְקְס היתה בעלת אופי חזק יותר מאישה ובנה ירש סגולותיה. היא היתה נעימה, רחוקה מאהבה־עצמית והכל אהבוה. השכלתה היתה יותר גדולה מהשכלת אישה והיא ידעה קרא וכתוב. היא למדה אותו לחתום את שמו.

אחרי הולדת להם בתם שרה תקע תהומס לינקולן, בחשבו תמיד שיכול הוא לאסוף הון במקום אחר, את ביתו הלאה מערבה למקום הנקרא בשם נוֹלִינְס קְרִיק. המקום לא היה צודד לב כלל, אבל מחירו הָיה מצער. האדמה היתה קשה, צחיחה ובלתי פוריה, ומלבד עשבים רעים לא צמח בה דבר. רק איש מלא מרץ מסוגל היה להפוך אותה לארץ ברכה, אבל תהומס לא היה בעל מרץ רב. הם היו עניים מאד.

במקום ההוא, בתוך צריף קורות בלתי מְרֻוָח נולד בנו אברהם בשנים עשר לפברואר 1809, ושם חי עד מלאת לו שבע שנים.

הצריף היה של חדר אחד. זה היה בנין פשוט מאד. קורות רחבות הונחו זו על גב זו ואחר כך נקשרו יחד בזמורות והחורים נמלאו חֹמר, עשב ועלים נובלים. בבית לא היתה תקרה מלבד גג הקורות.

שני הילדים היו רגילים לטפס בעזרת סולם רעוע על האצטבה ושם היו ישנים על מצע עלים יבשים מכוסי עור צבי ושוכבים קרובים זה לזה ויֵחַם להם. בשכבם שמה היו יכולים למנות את הכוכבים שהיו משקיפים דרך הנקיקים שבין הקורות. לחלונות לא היו כל זגוגיות. לפתח לא היתה דלת, ורק עור צבי היה פרוש כעין וילון. בחורף היה נורא שמה. הרוח היה משיב פנימה קור מקפיא. לא היה כל דבר שיעצור בעדו, מלבד השלג שהיה נצב לפעמים כמו נד אצל המבוא ואיש לא יכול לצאת ולבוא עד אשר פנו מסלה.

בימי הַשַׁלֶכֶת היה הבית מלא עלים מתים שהסתובבו באמצע הרצפה. העונג היחידי בתוך הצריף היה האח הגדול. הוא תפס כמעט את כל הקיר, ולפניו היה שטוח עור דוב גדול. על השטיח הזה היו שני הילדים מבלים את ימי החורף בשחקם יחד או בהשענם על ברכי אמם, בשעה שהיא היתה מספרת להם ספורי מעשיות בפֵיוֹת או מעשיות בהודים, פרקים מההיסטוריה הקדומה של אמריקה או דברי מוסר השכל מהתנ"ך. בימות החורף לא היה מסתור אחר מפני הקור. בסתו היו ערפלי טחב עושים את החוץ לבלתי נוח או גשמים כבדים היו חודרים דרך הגג פנימה. המוצא היחידי היה להתקרב אל האח עד כמה שאפשר. מעל לאח נמצאו כל המחבות והסירות של המשפחה; הבשר – נצח ציד צבי, או זוג שפנים תלוים מתחת לגג. הבשול היה פשוט מאד, מפני הצמצום במאכלים. המאכלים הוכנו מציד חיות ביער או ציד דגים בזרם, מצמָחים או גרגירים שנקטפו בחורשה. הלחם נאפה מקמח של דגן הודי, הדבר

היחידי שצמח בשדותיהם הדלים. אברהם לא טעם לחם אחר עד אשר גדל והיה לאיש.

החיים היו בלתי נוחים, לפעמים קרובות — מסוכנים, מפני שהתנפלות הודים אפשרית היתה בכל זמן. הימים נמשכו בלי כל שנוי. מעולם לא באו אורחים לבקר את משפחת לינקולן. היו להם ידידים אחדים שהיו מבקרים אותם ונפגשים אתם לפעמים, אבל המתישבים המפוזרים חיו בצריפים את אותם החיים שחיו הם.

אברהם למד עד מהרה להיות לאיש מועיל. הוא היה חוטב עצים ומביאם הביתה להסיק את האח; עוזר לאמו בבית או לאביו בחוץ. בקיץ היה תועה שעות שלמות ביערות. הוא למד להשתמש ברובה, מפני אי הבטחה להתרחק בלתי חמוש והיה יורה טוב. כשגדל זכר רק מעט מאד את פרטי חייו בתקופה זו. באחד הימים יצא לציד דגים ולסוף עלה לו לצוד רק דג אחד. בלכתו הביתה עם צידו לו בעד ארוחת הערב, פגש בחיל. אמו צותה עליו להתיחס בלב טוב אל חילים, שלחמו בעד ארצם, והנער הקטן נתן את הדג שלו לחיל.

אביו רגיל היה לחשוב תמיד שמצבו יוטב במקום אחר. הוא שמע שהארץ מעבר לנהר אוהיָה היא דשנה וכל הרוצה יוכל לזכות בה. כשהיה אברהם בן שבע ואחותו בת תשע, עזבו את מקום שבתם. האב בנה דוברה ושם עליה את משפחתו ואת כל רכושם, אחרי מכרו את ביתו, והם הפליגו במורד הנהר בהשיגם ציד דגים וחיות לאכלה בדרכם. הם באו אל המקום שבחרו להם הנקרא בשם „מפרץ יונה פעוט". זה היה מבוא לתוך יער.

במשך שנה חיו בתוך אהל פשוט, בלי רצפה ובלי דלתות וחלונות. האב והבן עסוקים היו בבנין אהל יותר טוב מזה ובכריתת עצים ושיחים מסביב, בכדי לפנות מקום לזריעת דגן. כשנגמרה העבודה באו דודתו ודודו של אברהם מר סְפֶּרַאו ואשתו ושני בני הדוד ג'ון ודֶנִיס הֶנְקְס לגור אתם יחד. שלשת הנערים היו לחברים נאמנים ויחד עבדו בְּחַוָּה עד אשר גדלו כלם.

אֵייב, כמו שקראו לאברהם, היה גבוה מאד. רגליו הארוכות היו לו תמיד למכשול ונראו כאילו גדלו מיום ליום. הוא לא נשא גרבים עד אשר היה לעלם, אלא מוֹקְסִינִים, כמו שנושאים ההודים – נעלי עור עם ציציות עליהם סביב מלמעלה, – ובישוקים ארוכים של עור צבי; כתונת עור צבי אשר תפרה לו אמו, וכובע שהיה חובשו רק לעתים רחוקות – גלי שערותיו השחורות כסו את ראשו למדי. שערותיו לא היו מסודרים מעולם; תמיד נחו על עיניו ותמיד נחוץ היה להשיבם אחורי. אייב ידע לשלוט היטב בקרדומו והיה פועל טוב. אמו למדה אותו כתיב, אבל ההזדמנות ללמוד במפרץ יונה היתה קטנה.

במשך השנה הראשונה חיתה המשפחה חיים מאושרים מאד. אחר כך פרצה במקום ההוא מחלת מסתורין ואיש לא ידע איך לרפאותה. אנשים רבים חלו בה ורק מתי מעט הבריאו. מר סְפֶּרַאו ואשתו מתו שניהם בסתו וימים אחדים אחרי זה מתה גם מרת לינקולן. זה הסב צער נורא לילדיה. אברהם היה אז נער עדין, אבל הוא לא שכח את אמו כל ימי חייו: היא למדה אותו את לקחיו הראשונים וממנה ירש את אותו הנועם בהליכותיו, את כח המחשבה

שעשו אותו לחביב על הבריות. בזמן אבלו זה ירד עליו אותו ענן העצב, שלא עזבו כל ימיו. בתקופות יותר מאוחרות בחייו, היו האנשים שידעו אותו מקרוב סחים שלמרות בדיחותיו וכחו להוציא צחוק מפי אחרים, היה האיש היותר עצוב שפגשו בחייהם.

חורף קשה הגיע. בעברו הביא תהומס לינקולן לביתו הקטן אשה חדשה. סָלִי בוש היתה אשה אלמנה, אם לשלשה ילדים. היא היתה אשה טובה ונדיבת לב. אייב אהב אותה בכל לב והיא אהבה אותו. רגילה היתה להגיד אחר כך, שמעולם לא הוציא מפיו מלה מעליבה, לא העמיד פנים זועמים ולא השיב בקשותיה ריקם. הוא היה הנער היותר טוב שפגשה; זיו הבית והדרו. אבל הוא היה גלמוד. הרעבון להשכלה, לספרים וללמודים הציק לו מאד. הוא שמע מעט לקח מפי מורה־נוסע זה או אחר, שהיו עוברים דרך „מפרץ יונה" בדרכם למקום אחר, אבל אף אחד מהמורים לא ידע כמעט דבר, מלבד קריאה, כתיבה וחשבון. האחד שידע לטינית נחשב כעין איש־להטים. בכלל לא ידע אפילו למודי שנה ראשונה של בית ספר, אחרי למדו אצל חמשה מורים שונים.

אבל אייב לא היה מאותם הנערים שאינם לומדים מפני חוסר מורה. ברשותו נמצאו ספרים אחדים שירש מאמו והוא קרא אותם פעמים רבות עד שידע כל תכנם. גון הנקס אמר עליו: „כשאני ואייב היינו שבים מהעבודה הביתה, היה הולך אל המזנון, חוטף פת לחם דגן, מוציא ספר, יושב, מגביה את רגליו עד גובה ראשו וקורא. התנ"ך, „התקדמות הפילגרימים", „משלי אזופ" ו„רובינזון קרוזה" – אלה היו ספריו. הוא ידע אותם בעל פה. בהפסקות שבין

עבודה לעבודה היה רגיל למסור את תכנם לחבריו. דרכו היתה להתעמק בכל מלה עד הבינו אותה. באופן זה למד מספרים אחדים יותר מאשר ילמדו רבים מספריות שלמות, מפני שלמד לחשוב. הוא היה מבקר כל דבר ושואל את עצמו אם גם דעתו היא כך ומדוע היא כך ולא אחרת.

פעם אחת שאל מאכר, שגר סמוך לביתם, ספר תולדות חיי ג׳יאורג׳ וַשִינְגְטוֹן. בשכבו בצל הגג קרא את הספר בחשק עז. באמצע הקריאה קראו אותו לעבודה, ובעזבו את הספר ירד עליו הגשם והשחיתו. אברהם הלך אל האכר בלב מלא יאוש וספר לו מה שקרה. „אין דבר – קרא האכר – עבוד אצלי שלשה ימים ואז תוכל להחזיק את הספר ברשותך, כי אין לי חפץ בו״. לשמחתו היה לבעל אוצר חדש, שיוכל לשקוד עליו עד כמה שלבו רוצה. ספר זה, יותר מכל הספרים האחרים, עשה אותו לפטריוט: הוא התגעגע לצאת אל העולם הגדול, ששם יוכל לעבוד בעד ארצו. בערבים היה רגיל לשבת דומם במשך שעות שלימות ולהעמיק חשוב. לפעמים היה רושם מספרים שונים על המרדה או מציר עליה ציורים שונים בפחמים, וכשלא נשאר מקום פנוי יותר, היה מגרד כל זה בסכינו, בכדי שתהיה „גרפית״ נקיה בבוקר.

כל חברי אייב אהבוהו והעריצוהו. הוא עבד עבודה קשה, אף על פי שעבודת חוה לא משכה את לבו. הוא אהב יותר ארוחות ומשחקים. לפעמים היה מפסיק את העבודה ומטפס על שער או גזע עץ מת ונושא לפני חבריו נאומי פטפוט או דרשות של התול, או מדקלם משל ספריו החביבים עליו.

הם הביטו עליו כעל בן־אדם מוזר, בעל אידיאות משונות. אחת האידיאות המשונות האלה היתה חמלתו לבעלי חיים. הוא לא אהב ביותר את הספורט, מפני שנראה בעיניו לדבר אכזרי. הוא הראה את חבתו לבעלי חיים בהיותו עדיין נער רך. פעם אחת שחק בחורשה יחד עם נער אחד. בשחקם דחקו קפוד לתוך סדק בין שני סלעים והקפוד לא יכול למוש משם. שתי שעות התאמצו לשחררו בתחבולות שונות, אבל לא הצליחו. הם לא יכלו להוציאו והוא בעצמו לא יכול לזוז. לב אברהם לא נתן לו להשאירו למות שמה במכאובים. הוא רץ אל הנפח, מהלך רבע מיל משם, שאל מוט עם וָו ברזל צמוד לקצהו ובעזרתו שחרר את החיה הקטנה. דאגתו זו לבעלי חיים היא רק אחד העדים על עדינות לבו. כל הילדים הקטנים והאנשים הזקנים שמו אמון בו ובמוצא פיו. הוא נתפרסם עד מהרה בשם „איב הישר".

פרק שני

בן היער הצעיר

חיי אברהם היו משעממים וחד־גונים מאד. מדי קיץ ומדי חורף עבודה אחת. הוא התגעגע להפטר מהעבודה המונוטונית של פועל בחוה, לצאת ולראות את העולם הגדול. אבל עד אשר מלאו לו עשרים שנה ואחת נאלץ היה לשרת את אביו. אביו לא הבין, כנראה, שבנו נועד בשביל תפקיד יותר חשוב מאשר להיות פועל חקלאי פשוט. לעומת זה היו אנשים אחרים מתפעלים מאברהם.

עד מלאת לו תשע עשרה שנה לא עזב את ביתו מעולם. בימים ההם סר אליהם בעל אחוזה עשיר שגר בשכנותם. הוא בקש איש שיעזור לבנו להוביל רפסודה עמוסה סחורות שונות במורד נהר אוהיד ולמכור את הסחורות במקומות השונים שיעברו. אברהם עשה על האיש הזה, מר גֶנְטֶרִי, רושם טוב בתור עלם ישר ואיש תבונות, ועל כן בקש אותו שיסכים לנסיעה זו. ואברהם הסכים תיכף, בשמחו על כל הזדמנות לראות את החיים מחוץ לישובם.

הוא קבל עליו את ההשגחה על הרפסודה ונהל אותה בהצלחה לאורך הנהר. בנסיעתם עברו על יד השתולים הצפוניים הגדולים של סוכר עד אוֹרְלֵיאַנְס החדשה. כל מקרה רע לא אנה להם עד הגיעם כמעט עד מקום זה.

באחד הלילות נטו בדרכם ל״בֵטַין רג״ הנמצא על יד הנהר· פה קשרו את הרפסודה ושכבו בה לישון בהתעטפם בשמיכות עבות· שניהם ישנו שינה עמוקה· פתאום התעורר אברהם· הוא הקשיב קול צעדים חשאים סביבו· בראשונה לא ראה בחושך דבר· אבל תיכף התבונן וראה שלהקת שחורים התנפלה על הרפסודה· נכונה לגזול את סחורתם ולהרגם· קול צעקתו של אברהם העיר את מלוו הצעיר אֶלֶן גֶנְטרי ושניהם התקוממו נגד השחורים· לולא היה אברהם איש חסון ומהיר באופן בלתי רגיל· כי אז אבדו שניהם· מפני שהשחורים עלו עליהם מאד במספרם· הוא חטף קורת עץ גדולה ותהי למטה בידו שהניף נגדם· קומתו הגדולה וכלי־זינו המוזר שנפנף מסביב לראשו הפילו אימתה על השחורים· הוא הכה בו את האחד ואת השני בראשיהם והשליכם המימה· אלן גנטרי עזר על ידו· המלחמה היתה נוראה מאד במשך רגעים אחדים ולאחרונה הפכו השחורים את פניהם וברחו· אברהם ואלן רדפו אחריהם דרך ארוכה בחושך· והגנבים לא מצאו און בנפשם לשוב אף על פי ששני האנשים לא היו מסוגלים להגן על נפשם זמן רב נגד מספרם הגדול·

הנסיעה עלתה יפה ואברהם שב הביתה ובלה שם שתי שנים אחרות· אחרי כן נדד אביו מביתו שוב· גון הנקס הלך מערבה לְאִילִינוֹיס· הוא כתב לדודו מכתב מלא שבח על חבל הארץ החדש והאיץ בו לבוא שמה· תהומס לינקולן היה תמיד מוכן להתחיל בנסיון חדש: הוא מכר את החוה שלו לאחד משכניו· ארז את כלי ביתו ויעמיסם בעגלה רתומה לשורים· המשפחה צעדה על יד העגלה· יותר

משבוע ימים ארך מהלכם עד אשר הגיעו אל הארץ החדשה. לא קלה היתה נסיעה זו. ירח פברואר היה אז. בדרכי היערות היו הרגלים טובעות ברפש עד הקרסולים וזה הכביד מאד את ההליכה. הם נאלצו לעבור דרך זרמים שצבו על ידי הגשם והיו לנהרות.

סוף סוף הגיעו למחוז חפצם. ג'ון הנקס בחר משתלה בשבילם והכין קורות בעד בנין ביתם. אברהם עבד עבודה קשה מאד בעזרו לאביו ולג'ון הנקס בבנין הבית. מלבד זה חרש בידיו חמשה עשר אַקְרים של אדמה. בגמרו את עבודתו גדע אגוזות, גזר עצן ובנה גדר גבוהה ומוצקה מסביב לרכוש אביו.

אברהם חי באילינויס עד אשר היה לנשיא ארצות הברית. פעם, שנים רבות אחרי זה, נאם שם באספה. דניס הנקס נכנס שמה בשעה שהנאספים רעשו ומחאו כפים, בנשאו על שכמו בריח ברזל שעשה אברהם בעד אביו. בריח זה נמצא כעת במוזיאום שבושינגטון ונחשב לאוצר לאומי.

אברהם בעצמו או אחד האנשים שידעו אותו בעת ההיא לא יכלו אז גם לחלום שחוצב ברזל זה עתיד להיות לאיש היותר גדול באמריקה.

החורף שבא אחרי זה היה אחד החרפים היותר קשים שעבר על אילינויס. הוא נזכר תמיד בתור חורף של שלגים עמוקים. כשהגיע האביב נפרד אברהם בברכה מאת אביו ואמו ויצא לבקש לו מחיה בעולם. ימי שחרותו כבר עברו. הוא היה אז בן עשרים ואחת; גבה קומה מאד וחסין לא לפי שנותיו. גבהו עלה על שש רגל וארבע

אִינְטֶשִים ולפעמים רחוקות מאד פגש באיש שיעלה עליו בקומתו.
יש אֲמרה שכל האנשים הגדולים היו נמוכים, כמו נפוליון, ציזר,
הניבל ושקספיר, אבל הוא היה יוצא מן הכלל לחלוטין. מבנה גוו
היה יפה מאד. עד קומו ממושבו בחברת אנשים אחרים לא עלה על
הדעת שמשכמו ומעלה גבה הוא מהרוב שביניהם.

במובן הפשוט של המלה לא היה בעל השכלה. הוא לא ידע
שפות זרות מלבד שפתו הוא וגם אותה לא ידע על בוריה. בעת ההיא
כששאלו אותו אם יודע הוא לכתוב, ענה: "כן, הושב אני שהנני
יודע לעשות כרכורי־שַפן אחדים". את החשבון שידע למד מעצמו.
אבל הוא ידע שני דברים שהנם היותר חשובים בכל חנוך שהוא:
לחשוב ולעבוד. כשנעשה ברור לו לעצמו מה שישר לו לעשות, אז
עשה את הדבר מבלי התפאר על זה מעולם.

הנסיון שרכש לו, בהובילו את סחורתו של מר גנטרי לאורליאנס
החדשה, פעל על אחד הסוחרים, אופוט, להציע לפניו עבודה ממין
זה. אופוט היה סוחר־מוכר, בעל עסקים שונים. הוא בקש לו עוזר
ש"יש לו ראש על כתפיו", ועד מהרה נוכח שלינקולן הוא איש נבון
מאד. הוא שכר אותו ולינקולן לקח אתו את בן דודו ג'ון הנקס לעזור
לו. הם לא השתכרו הרבה בנסיעתם, אבל לינקון הראה חריצות רבה
בהנהלת הרפסודה.

בדרכו עמד לינקולן בפעם הראשונה פנים אל פנים עם עַבְדות.
אורליאנס החדשה היתה שוק עבדים גדול והם בלו שם איזה זמן.
בפעם הראשונה ראה איך שמוכרים את השחורים בראש חוצות,
כשהם אסורים יחד בשלשלאות מחנות מחנות. בפעם הראשונה ראה

גם כן את השחורים מוכים, כשהם קשורים לבולי עץ עד זוב דמם מגביהם. כל אחד התיחס לזה כאל דבר רגיל, אבל לינקולן נפתע מאד, לבו זב דם. הוא לא הוציא אז הגה מפיו. הוא החשה זמן רב אחרי זה, כשמחו היה טרוד בדבר שראו עיניו. בן דודו היה רגיל להגיד אחר כך שהעבדות נעצה צפרניה בנשמתו: לראות את האנשים האלה אסורים בשלשלאות היה ענוי לנפשו והוא לא שכח את זה לעולם. התמונה נחרתה בזכרונו מבלי להשכח ולהמחה רק אז כשלא יהיו יותר עבדים באמריקה. הוא בקר אחר כך את שוקי העבדים לעתים קרובות, ובכל פעם היתה העבדות לדבר נורא בעיניו.

אופוט היה שבע רצון מתוצאות נסיעתו של הצעיר, בן היער. אחרי שובו הציע לפניו משרה בחנות המכולת שלו בְּסֶלֶם החדשה. זה היה מוסד שחציו חנות וחציו משרד עם טחנה מאחוריו. פה מכרו כל מה שבחפצו של איש לקנות: מכולת, אריג, מכשירי כתיבה ועוד סחורות מכל המינים. לינקולן היה לַבְלָר, מפקח על הטחנה ועוזר כללי.

אופוט התחיל תיכף להעריץ מאד את עוזרו. הוא היה אומר שלינקולן הוא האיש היותר פקח שפגש: הוא יודע לכתוב ולשונו מדברת צחות כספר; הוא כה חסין וזריז עד שמסוגל הוא לנצח כל איש בריצה, קפיצה והתגוששות. לינקולן לא הכיר כל איש בסלם החדשה ודברי התהלה והשבח של אופוט הרגיזוהו למאד, בידעו שזה לא יועיל כלל שאנשים ילמדו ממנו להיות כמהו. צעירי המקום ההוא לא שמו לב אל התשבחות בדבר בינתו. הם לא ידעו דבר על זה ולא דאגו לזה, אבל מה שהמר את רוחם היה הרעיון שהוא חזק מהם.

לראשונה לא עשו כל דברי הוא נראה לאיש מסוכן ביותר בכדי להתנפל עליו ולאיש שלא יתיחס לדברים במורך לב כלל וכלל. אבל דברי התהלות הגדולות והתמידיות שיצאו מפי אופוט היו בשבילם קשים מנשוא. באחד הערבים, בלכת לינקולן לביתו, פגעה בו חבורה של האנשים היותר חזקים בסלם החדשה – „נערי קלריס גרוב" – ותתנפל עליו. ג׳ק אַרְמְסְטְרוֹנְג, היותר גדול והיותר חסון מכולם דרש ממנו להתאבק אתו. ג׳ק לא היה גבֹה כלינקולן, אבל מבנה גוו היה יותר מוצק, עם כתפים עצומות כפָּר וזרועות חזקות מאד. לא היה איש בסלם החדשה שיוכל להפילו ארצה והוא קוה לנצח באופן קל את הלבלר הזה.

אבל אייב היה חזק וזריז כג׳ק. אף על פי שהיה כחוש, היו שריריו אמיצות כברזל. זרועותיו הגדולות אפפו את האיש החזק כמכבש. וכשבאו חבריו לחלץ את הגבור, הראה אייב את יכלתו לעמוד בפניהם. ארמסטרונג היה סְפּוֹרְטְסְמֶן ולא התביש להיות המנוצח: הוא העריץ את האיש שהפילו. אחר כך לא היה ללינקולן חבר יותר נאמן ממנו ועד מהרה גדל כבודו והיה לאיש חשוב בסלם החדשה. חילו וישרו יצרו לו כבוד.

על ישרו מספרים מעשיות אין קץ. בערב אחד עבר על החשבונות של אותו יום ומצא שדרש מאשה אחת, שבאה לקנות בבקר דברים פעוטים רבים, $6^{1/4}$ סנטימים יותר מהמחיר הקבוע. כל היום עד שעת סגירת החנות היה הכסף הזה כמכות אש בכיסו. הסגירה היתה בשעה מאוחרה. הוא שם פניו תיכף אל בית האשה, אם כי שהבית הזה רחוק היה כמה מילין. הוא הלך וחזר בחשכת הלילה להשיב לה את

אגורותיה לפני שכבו לישון. הוא ידע ששינה תדד מעיניו טרם עשותו את הדבר הזה.

אנשים שמו מבטחם בו. אלה שנמצאו במיצר ידעו עד מהרה מה נבון ומה עדין הוא והם פנו אליו לשאול בעצתו ולבקש עזרתו. דרך נפלאה היתה לו לשכח את עצמו כליל ולחשוב רק במה להצהיל נפשות אחרים. אדם שקט זה היה יכול לספר מעשיות שהוציאו צחוק מפי הכל. למרום אהבו את השיחה ואת הפגישה עם אנשים, עבד קשה מאד.

הוא עבד לא רק בחנות. הוא שאף תמיד ללמוד יותר. אחרי אשר מלא את תפקיד היום. היה הולך רגלי כמה מילין להשיג איזה ספר שמצא חפץ בו ולהגות בשובו הביתה. כשפנה פעם אליו על־ידי מכתב קרובו, איש עצלי, ובקש מאתו עצה, אז ענה אותו: "מה שמביא עליך רעה הרי הוא ההרגל שלך לבלות זמנך לבטלה; אחוז בעבודה; זוהי התרופה היחידה למצבך הקשה".

בבואו לסלם החדשה פגש באנשים בעלי השכלה הגונה ותיכף עשה עליו רושם חזק ההבדל באופן הדבור שביניהם וביניו. הוא החליט ללמוד לדבר בשפה מדויקה. בערב אחד הלך לקירקהם – דרך של שתים עשרה מילין – וקנה לו ספר תורת השפה. שבועות אחדים בלה את כל זמנו החפשי בשקידה על הספר. הוא היה רגיל אז לשבת, בתמכו את רגליו על כרכוב האח, וללמוד במשך שעות מבלי זוז ממקומו. בדרך זו רכש לו ידיעה הגונה בתורת השפה. בקראך את נאומיו תמצא שנכתבו באנגלית יפה וצחה כשפת התנ"ך – הספר שידע יותר מכל הספרים האחרים.

הוא עבד אצל אופוט רק שנה אחת. אופוט אהב יותר מדי את הפטפוט וזה הפריע בעד הצלחת עסקיו והוא נאלץ לסגור את חנותו. הנסיון הראשון הזה של לינקולן למצוא לו מחיה וללמוד מקצוע עבודה, לא עלה לו ביותר. במקום לבקש לו תיכף עבודה חדשה ממין זה התנדב לצבא. מדינת אילינויס נמצאה אז במצב של התרגשות נוראה מאד לרגלי התנפלותו של שבט הודי עצום. האוקס השחור עבר את מיסיסיפי בראש מחנה של לוחמים אדומים. בכדי להכותם אחור פנתה הממשלה של הארץ בקריאה למתנדבים ואברהם, שהיה אחד הראשונים להתנדב, נפקד לקפיטן. האנשים התנדבו לשלשה ירחים ובמשך זמן זה התנגשו פעמים רבות עם האויב וערכו תהלוכות צבא שונות, אבל לא לקחו חלק במלחמות ערוכות בסדר. כתום ימי ההתנדבות שב רוב האנשים אל עבודתו. אברהם התנדב שוב, הפעם בתור חיל פשוט, אל לגיון של צופים. הוא לא השתתף בכל קרב, אבל הוא למד דבר מה על חיי מלחמה והרבה – על חיי הצבא. העבודה היתה קשה והשכר לא רב. האוק השחור נפל בשבי בסתו והמלחמה נגמרה. סוסו של לינקולן נגנב והוא נאלץ לשוב רגלי לסלם החדשה בנדדו שלשה ימים. השתתפותו במלחמה לא הצליחה ביותר.

הוא שב בזמן בחירת חברים אל בית־הנבחרים של אילינויס והציע את עצמו בתור קנדידט. במשך עשרת הימים שבין יום שובו מהמלחמה לזמן הבחירות נשא נאומים. בסלם החדשה כבר יצא לו שם, אבל גם שם לא היה עדיין מפורסם למדי. הוא היה צעיר ואיש בלי נסיונות. הוא לא נבחר, אבל הוא רכש לו ידידים טובים בזמן הבחירות ומאז התחיל להיות לנואם מצוין.

בימים ההם לא נשאו עליהן האספות אופי רשמי ביותר. באחד הימים כשנשא לינקולן נאום באולם גדול מלא אנשים, ראה באמצע נאומו שאיש פוחז מבין הקהל מתנפל על אחד מידידיו; הם התגוששו יחד וידידו היה המוכה. לינקולן קפץ מהבמה שעמד עליה ויכונן צעדיו אל אמצעו של החדר. הוא הרים את הפוחז בזרועותיו העצומות והשליכו כעשר רגל ממנו והלאה עד שנפל מחוץ לאולם. שם שכב ולא נסה לשוב. לינקולן שב למקומו על הבמה והמשיך את נאומו, כאילו לא קרה דבר.

אחרי הבחירות חפץ להיות לנפח, אבל במקום זה קנה יחד עם עוד איש אחד, ברי שמו, חנות. בֶּרִי היה איש טפש וגם בלתי ישר, הוא נשקע בעול חובות ואז התחיל לסבוא ותיכף לאחר זה מת. הוא עזב את החנות שנתדלדלה ברשותו של לינקולן יחד עם החובות העצומות שהוטלו עליו לשלם.

לינקולן לא נסה להיות לחנוני שוב. הוא היה לראש הפוסתה בסלם החדשה. עבודתו שמה היתה מועטה מאד: מספר כותבי מכתבים היה קטן, הוא יכול לשאת את כל המכתבים בכובעו. הוא היה קורא את כל העתונים המתקבלים. זמן רב הקדיש אז לקריאה. יותר מכל קרא את ההיסתוריה של אמריקה. הספר "חיי ושינגטון" היה אוצרו מלפנים ובהיותו עדיין נער שנן בהתמדה ספר החוקים המדיניים של אינדיאנה. זה היה אולי הגורם הראשון להתענינותו בדברי חוק. הפעם היה יושב בתוך עיר, לו גם מצערה, והיכולת נתנה לו להשיג ספרים. הוא היה רגיל לשכב אפרקדן תחת עץ, כשרגליו מורמות ונשענות על הגזע; זז ממקומו רק בשביל להשאר

בתוך הצֵל; מניח את הספר מידיו כפעם בפעם לחשוב על מה שקרא ולהתבונן אם הבין את התוכן כראוי.

באופן כזה למד מדידה ששה שבועות וג׳ון קלהאון, המפקח על הבניה של המחוז, התפעל כל כך מידיעותיו עד אשר לקחו אליו לעוזר. הקריאה בספרי חוקה והיסתוריה הגדילו את התענינותו בפוליטיקה. לא היה דבר שיצוד כה את לבו. הוא החליט להכנס אל הפַּרְלַמֶנְת בזמן מוקדם או מאוחר. אי־הצלחה אחת אינה יכולה להביאו לידי יאוש. ישנו עולם גדול ודלת הפרלמנת היא הדלת המובילה אל העולם. הוא החליט לפנות לו דרך פנימה.

פרק שלישי

עבדות

טעות רבה היא לחשוב שהצלחתו של אברהם לינקולן עלתה לו בנקל.

בהשקיפנו אחורנית על פני חייהם של אנשים גדולים, יש שעלולים אנו לחשוב: "גורלם גרם להם!" "מה נפלא הוא מזלם שהאיר להם פנים!" כשיודע איש סופו של דבר, נראה לו שכך ברור היה מראשיתו. אבל כשאתם יודעים יותר על חייו של אדם גדול באמת, אז בודאי הנכם מוצאים שהוא עלה לגדולה רק על ידי עבודה קשה אין־סופית ועל ידי ידעו מתחלה מה שהוא רוצה להיות ולעשות, בהקדישו את עצמו רק לזה.

הצלחה לא דבר נקל היא כלל, ובשביל לינקולן היה השביל המוביל אליה קשה ומיגע. כבר נוכחתם באיזה תנאים קשים התחילו חייו; איך שהיה לומד כל דבר מעצמו ואיך שרכש לו כל אגורה בידו. יגיעו הראשון להבחר אל הפרלמנט, כיגיעותיו הראשונים להביא לחמו, לא הצליח. אבל זה לא הביא אותו לידי יאוש. אנשים אחרים עלו על פסגת הגדולה וגם הוא יעפיל לעלות. בדבר אחד היה בטוח: מקום רחב ידים יש תמיד על ראש הפסגה והוא

החליט להגיע אליו. שם ימצא תמיד מקום בעד איש עם שאיפה חזקה, איש ישר ובעל מֹח בקדקדו. אם רוצה איש באמת לעבוד לטובת ארצו, אז אין דבר שיפריע בעדו מלעשות את זה. לינקולן ראה שהצעד הראשון לטובת ארצו באמונה הוא להיות עובד טוב, ידיד טוב ואזרח טוב בעיר המולדת.

כשהגיע זמן הבחירות שוב, הציע את שרותו שנית ובפעם הזאת נבחר. כתום התור של שתי שנים נבחר עוד הפעם. שמונה שנים היה חבר הפרלמנת במדינת אילינויס שבה חי; ואז, אחרי אשר התרחק לארבע שנים מחיי הפוליטיקה, היה לחבר הקונגרס, כלומר – הפרלמנת האמריקאי שאליו שולחות המדינות את באי־כחן.

להיות חבר הפרלמנת – זאת אומרת לבוא במגע עם העולם הגדול, לקחת חלק בפתירת שאלות חשובות. לינקולן פגש בפרלמנת של אילינויס באנשים נבונים רבים; אנשים שנתעלו לשאת עליהם אחר־כך משרות חשובות. מעט מזעיר מהם שערו, שהאיש הגבוה והמוזר הזה בעל פרצוף של עורך־דין פרובינציאלי צעיר, שלא היה מרבה בדברים, אבל המסוגל לספר, בשעה שהוא רוצה, ספורי מעשיות כה אי־רגילים ומשונים, יתעלה להיות נשיאה של אמריקה ולהוכיח שהנהו האמריקאי היותר גדול בזמנם. רוב החברים היו עורכי דין בלתי חשובים כמהו. הם נבחרו אל הפרלמנת מפני שהאזרחים התיחסו אליהם באמון. הם היו אנשים ישרים, אבל רק אחדים מהם עלו על לינקולן בידיעותיהם בעניני פוליטיקה.

מדינת אילינויס היתה אז מדינה חדשה מאד ועניניה לא היו עדיין מסובכים. לינקולן למד עד מהרה את החיים הפרלמנתריים

לכל פרטיהם ודקדוקיהם. הוא מצא שם רק איש אחד שעלה עליו בתור נואם. זה היה איש שלינקולן היה צריך אחר כך לבוא במגע רב אתו במשך כל ימי חייו; איש המפורסם כבר בעולם המדיני ועומד בראש מפלגה גדולה.

שם האיש היה סְטִיפֶן אַרְנוֹלְד דַגְלֶס. הוא היה צעיר מלינקולן לשתי שנים. כמהו גדל בסביבה פשוטה במערב, בהלכו שמה עוד בנערותו. אביו היה איש עני, אבל ג׳נטלמן. בהיותו איש משכיל בעצמו חנך גם את בנו חנוך יפה עד מדרגה ידועה.

כשמלאו לדגלס עשרים ואחת שנה היה לעורך־דין. עד מהרה היה העורך־דין היותר מפורסם בצפון אילינויס ואז נבחר אל הפרלמנט של המדינה. בשנה שבה נבחר לינקולן היה דגלס למיניסתר־הפנים ומפני זה — אישיות חשובה. דגלס היה איש פקח מאד. עוד בילדותו למד דברים בנקל והם נחרתו בזכרונו היטב, לא כלינקולן שלמד באטיות רבה. כח דבורו היה נפלא; הוא היה נכון ומוכשר תמיד לדבר על כל ענין, וגם כשידיעותיו באיזה דבר היו מועטות מאד, היה עושה תמיד רושם על אחרים שהכל גלוי לפניו. רגיל היה להגיד לבריות מה שרוצים הם לשמוע, בשעה שדרכו של לינקולן היתה להגיד את האמת אם נעימה היא או לא.

דגלס היה מפורסם מאד. הוא ידע לשלוט באנשים והיה בעל אמביציה עצומה. האמביציה היתה הרגש היותר עמוק שבלבו, והאמביציה שלו היתה לשם טובת עצמו: הוא חלם כבר אז להיות לנשיא ארצות הברית. הוא היה גוץ ומסורבל, אבל קטנות מחו ושאיפותיו המלאות אהבה עצמית גרמו לו ללינקולן להגיד שדגלס

הוא האיש היותר קטנוני שפגש מימיו. בעיני „אייב הישר" נראה לאיש בלתי זהיר כלל על דבריו ומעשיו, כל זמן שהצלחתו היא בטוחה. הצלחה בחיים היתה מטרתו היחידה.

זאת היתה אמביציה שונה לגמרי מזו ששאף אליה לינקולן. האמת היא שלינקולן לא היה דומה למי שהוא מחברי הפרלמנט שפגש. מגמותיו היו אחרות לגמרי משלהם. הוא צפה אל העתיד שיבוא אחריו. הוא לא חשב על הצלחתו הפרטית. מה שרצה להשיג בעזרת ההצלחה הרי הוא הכֹּח לעזור לארצו. הפטריוטיות היתה ראש רגשותיו, והפטריוֹטיות שלו היתה מהמין היותר משובח. הוא לא רצה בגדולתה של אמריקה מפני שלטונה על שטח אדמה עצום מאד; גדולה כזו לא היתה לפי רוחו כלל. הוא חפץ שתהיה גדולה במובן שתתרומם באמת אל אחדות בין אנשי חופש, היודעים איך לנהל את עניניהם יפה.

האידיאלים של לינקולן היו בעיניו דברים ממשיים. בכל שאלה שם את הפטריוטיות לו לקו. הוא לא שמר את פיו מלהגיד מה שחשב, אם נשא בזה חן בעיני אנשים או לא. צריכים הם לחבב אותו בעד זה שהנהו ולא בעד זה שהגיד, ועד אשר לא יאהבו מה שהוא ישר, אין חבתם שוה כלום. בהוכחו, אחרי חשוב הרבה שהאמת אתו היא בנוגע לאיזו שאלה שהיא, הביע מה שבלבו באופן שכל השומע מוכרח היה להבין. מעולם לא אמר דבר אחד ומכון דבר שני, כמו שהיה דגלס נוהג. ישר היה במחשבותיו כבמעשיו.

בימים ההם היתה שאלה אחת גדולה עומדת על הפרק בחיים המדיניים של אמריקה, חשובה יותר מכל השאלות האחרות – שאלת

העבדות. מדינאים זהירים, אנשים שעינם פקוחה לטובת עצמם, הביעו דעתם שמוטב לבלי לטפל בשאלה זו. אנשים בעלי הכרה, אנשים כלינקולן, התבוננו שאין לדחות שאלה זו לאורך ימים. יום יגיע – ומה טוב אם יקדים – שבו מחויבה היא השאלה להפתר. בכל אופן הרי חובתו של כל איש ישר להגיד אדותה מה שבלבו. עכשו קשה הוא לתפוס מה היתה העבדות. אולי קראתם או שמעתם על דבר הספר „אהל תם", הוא נכתב באותה תקופה בידי אשה אמריקאית שחפצה להוכיח לכל האמריקאים עבדות זו מהי – עד כמה נוראה היא.

כשתמתחו קו על פני אמריקה אצל דרומה של אילינויס, מדינתו של לינקולן, הנה תמצאו שהעבדות לא היתה קימת במדינות הצפון. היא היתה קימת בכל מדינות הדרום. בכל פעם שהתעוררו וכוחים על שאלה זו, חשב הרוב של הצפון שאמנם דבר רע היא העבדות והיו גם כאלה שחשבו את זה לדבר רע מאד. אנשי הדרום הביטו על זה כעל דבר טוב, או לכל־הפחות כעל דבר נחוץ. כולם הסכימו בהחלט שאם דבר רע או דבר טוב הוא, הרי זה כבר עובדה, והוכוחים לא לטובה הם.

מקור הרעה הנכונה היה מונח בעבר הרחוק. מאות שנים לפני זה הביאו סוחרים אנשים כושים מאפריקה ומכרום באמריקה לעבדים.

כך הוא דרכו של עולם תמיד – כשהרע הָנהג והעול כבר התחיל, הרי שאי־אפשר כמעט להפטר ממנו בשעה שהבריות מתרגלים אליו. כשיכלו אנשים לקנות להם עבדים במחיר לא רב לעבוד בשבילם, לא הפצו כבר לעשות עבודה בעצמם, ביחוד אם העבודה היתה בלתי

נעימה. הם התחילו להאמין שהאנשים השחורים נועדו מאת הטבע לעשות כל עבודה בלתי נעימה. סוחרים אנגלים עשו עושר רב בהכניסם עבדים לאמריקה והממשלה האנגלית תמכה בהם. וכשהיתה אמריקה אחרי המלחמה לארץ חפשית, היה החצי של מדינות הברית, שלחמו בעד חופשתה, מחזיק עבדים. עבדים אלה היו הרכוש היותר יקר. האנשים שחברו את הקונסטיטוציה — ג׳יאורג ושינגטון, תוֹמס גֶ׳פֶרסון וְאַלֶכְּסַנְדֶר הַמִילְטון הכריזו על ידה: ״כל האנשים הם חפשים ושוים; כל האנשים הם בעלי זכויות ששום איש אינו יכול לשלול אותן מהם״. המדינות הצפוניות שחררו את עבדיהן והחליטו שהעבדות היא אי־חוקית. מדינות הדרום לא עשו כן. הן מאנו להתאחד בברית עד אשר ירשו להן להחזיק עבדיהן. עכשו הרי אוֶלת היא כמובן לקרא לארץ, שהעבדות קימת בה, בשם ארץ חפשית או להגיד שכל האנשים הם בעלי זכויות, בזמן שמליוני אנשים שחורים הם משוללי זכויות לחלוטין.

בעיני הצפוני לא נחשב האיש השחור לאיש אלא לחלק מרכושו.

אבל לא נכון הוא לחשוב שאנשי הצפון, ששחררו את עבדיהם היו להם תמיד אידיאלים יותר נשגבים מאשר לאנשי הדרום. עליכם לזכור שעבדים היו יותר מועילים לדרום מאשר לצפון. אקלימו של הצפון היה קר והעבודה לא היתה מאותו הסוג שיכולה להעשות על־ידי שחורים אי־מנוסים. בדרום היה השרב כה רב עד שקשה היה לאנשים לבנים לעבוד, והעבודה במשתלות לא דרשה חנוך מיוחד.

בזמן שנערכה ונחתמה הצהרת החופש נראה לכל איש אמריקאי בתור דבר היותר חשוב מכל, שהארץ תהיה מאוחדת בתור ארץ אחת

כולה· צפון ודרום מחויבים להתחבר יחד; כל הבדל שהוא אינו יכול להיות המכריע נגד לאומיות כללית· הצפוניים לא רצו להתחבר אל הברית עד אשר ירשו להם להחזיק את עבדיהם ומטעם זה התירו הצפוניים את העבדות בדרום· אבל בכל זאת קוו שהעבדות תעבור ותתם לאט לאט מעצמה ועל כן נתקבל חוק האומר שאחרי עבור עשרים שנה אסור יהיה להכניס עבדים מאפריקה·

כשהיו הדרומיים מודיעים לעתים קרובות שהיחס אל העבדים הוא טוב מאד· שחייהם הם יותר מאושרים ויותר מְרוּחים מאשר היו לו נשתחררו· היו הדברים נכונים עד מדה ידועה· לאלה העבדים שעבדו בבתיהם ובגניהם של בעליהם היה היחס לפעמים קרובות טוב מאד· אבל עד כמה שהיה היחס אליהם טוב· הרי עול הוא שימצאו אנשים תחת שלטונו הגמור של איש· רע לו ורע להם· ואף על פי שאחדים מהבעלים לא השתמשו בכחם לרעה· נמצאו אחרים שהשתמשו — וכלם היו יכולים לעשות ככה לו רק חפצו בזה· מבלי לחוש שהם עושים איזה עול· ג׳נטלמן לבן היה יכול להכות את עבדו השחור לו רק רצה; הוא לא יענש בעד זה יותר מאשר יענש בעד הכותו כלב עד מות· וידידיו יחשבוהו לג׳נטלמן כקודם· ועוד — הרוב המכריע של העבדים לא היה למשרתים אלא שהשתמשו בהם בתור פועלים במשתלות של צמר גפן· הם עבדו תחת השגחתו של נוגש· שאיפתו האחת היתה להכריחם לעבוד הרבה עד כמה שאפשר· הם עבדו כל היום ובלילה היו לעתים קרובות נדחקים יחד כעדר לתוך איזה אהל שהוא·

אחרי אליה וְהִיטְנִי המציא אמריקאי צעיר מכונה שבעזרתה היה

כושי אחד מסוגל לקטוף צמר גפן פי עשרים מאשר לפנים. עבודתם של העבדים במשתלות העשירו את בעלי האחוזות בדרום עושר רב. העבדים עלו בזול. במשך ימים אחדים הכניסה עבודתם לבעליהם את המחיר שאלה שלמו בעדם והבעלים יכולים היו להעבידם בפרך כחפצם. הם היו נבערים; בעליהם לא היו מלמדים אותם דבר. לא היה כל מוצא. הם היו מסורים לחלוטין לרחמיו של הנוגש עם שוטו בידו. הבעלים היו מתיחסים לשחורים — ברואים בדמותם — פשוט כאל רכוש: לא יקר כסוס, אמנם יותר מועיל מכלב. הם שכחו לעתים תכופות שיש לעבדים איזה רגש שהוא. ילדים נלקחו מידי הוריהם ונמכרו. איש נשלח למשתלה אחת ואשתו לשניה. לפעמים הכו בעד החטא היותר קל. אם נסו לברוח אז נשלחו כלבים מריחים לדלוק אחריהם ולצודם. סוחרי עבדים הובילו אותם אסורים בכבלים והיו מוכרים אותם בשוק בפומבי כחיות. אנשים שבאו מצפון לדרום, כמו שעשה אברהם לינקולן בירדו לאוהָיָה, וראו איך שמתיחסים אל העבדים, היו נפתעים לעתים קרובות; אבל בדרום כבר התרגלו האנשים לזה.

בצפונו של קו ידוע לא היתה כל עבדות. העבדים היו רגילים לפעמים לברוח מאת בעליהם ולהמלט מעבר לקו. אולם בכל ארץ צפונית היה חוק קים, שהעבדים הנמלטים צריכים להמסר בחזרה לידי הבעל הדורש שישיבום לו. הבעל היה רגיל להבטיח פרס לכל אחד שיחזיר לו את גופת עבדו חי או מת. זה גרם לקושיים שונים, מפני שבמדינות הצפון נמצא מספר רב של כושים חפשים. לפעמים תכופות מאד היה איש המתאוה לקבל פרס, תופש באיש כושי נקי

וחפשי ומוסר אותו לידי בעל, בהבטיחו שישנם בו כל הסימנים של העבד הנעלם. השאלה אם היה אותו הכושי שנמלט או לא היתה נפתרת לא במדינה הצפונית שבה נתפש, אלא במדינה הדרומית ששם חי הבעל, אבל אי־אפשר היה לסמוך על איזה בית־משפט דרומי שהוא שיוציא דין אמת לאמתו במשפט שבין איש לבן ואיש שחור.

נגד אי־הצדק הזה התחילה להתעורר לאט לאט חבורה קטנה בצפון והודיעה בקהל שהעבדות היא שערורה ושאינה צריכה להתקים באמריקה. המבטלים – כמו שכנו הם את עצמם – טענו שקלון הוא לארץ חפשית שהעבדות תתקים בה; וכל זמן שהיא קימת, משוללת כל תוכן היא הצהרת החופש. העבדות צריכה להבטל.

כשהיה לינקולן כבן עשרים ואחת התחיל להופיע עתון בשם "המשחרר". עורכו היה אדם גדול בשם וִילְיַאם לויד גַריסון, שאיפתו היתה לפקוח עיני הבריות על העול של עבדות עד שיהיה לדבר אי־חוקי. המבטלים היו מעטים במספרם ואי־חביבים. הם נאלצו לסבול בעד השקפותיהם גם בצפון וגם בדרום. על המשרד שבו נדפס "המשחרר" השתער אספסוף מלא חרון שהתפרץ דרך הדלתות, שבר כל זגוגיה שבחלונות, הרס את מכונות ההדפסה וזרק את אותיות הדפוס אל הנהר. בס"ט לואיס סחבו את ויליאם לויד גריסון מסביב לעיר בחבל קשור לחזהו, המוני אנשים כועסים קראו אחריו מלא, ירקו בו וזרקו ביצים סרוחות ואבנים בראשו. הוא נצל כל עוד נפשו בו. רבים מהנוהרים אחריו נרצחו בראש חוצות. אפילו באילינויס הֻשלך איש נואם חף, שהראה חבה להם, אל תוך נהר ונטבע.

המדינות הדרומיות געשו מרוב קצף. אפילו האנשים הנבונים בצפון, שהתנגדו אל העבדות, חשבו שלא יתכן מאד להביע איזה דבר נגדה. העבדות היתה עובדה – הוכוחים על זה לא יביאו פרי. מדינות צפון אחדות שלחו בקשות אל הפרלמנת בהביען את דעתן שלא נכון הוא מאד להתוכח על בטול העבדות.

זאת היתה גם השקפותיהם של כל ידידיו כמעט של לינקולן באילינויס. לינקולן לא הסכים לדעתם. הוא חשב שלפעמים תכופות לא נכונים הם דרכי המבטלים. לדעתו אין דבר יותר מסוכן מאשר לעורר את חמת הדרום, אבל אין דבר שיפעול עליו להסכים אל העבדות.

להכיר בישרה של איזו פעולה ולקיימה – אחת היה ללינקולן. הוא ועוד איש אחד בשם סטאון שלחו מחאה אל הפרלמנת באילינויס. בה הודיעו שמאמינים הם שהעבדות מבוססה על אי־צדק ועל פוליטיקה גרועה. לינקולן דבר מפני שמוכרח היה לדבר. הוא ראה עבדות זו מהי וישנא את העבדות. אבל הוא ראה שהדרום לא יתן לבטל את העבדות ; אם ינסה הצפון לעשות זאת, אז תחלק הארץ לשנים. ובזה הוא לא רצה. אהבתו לארצו היתה עצומה מכל דבר. נחוץ לקבל הכל באהבה מאשר תחלק.

המבטלים היו מפלגה קטנה, ובמשך שבע עשרה השנים הבאות נשארה שאלת העבדות עומדת במקומה עד כמה שנוגע לפרלמנת. במשך שבע עשרה השנים האלה היה לינקולן שוקל אותה בדעתו בתמידות ; חושב וקורא על זה ועוזר לאנשים אחרים לחשוב על זה.

פרק רביעי

לינקולן העורך־דין

שתי שנים אחרי אשר נכנס לינקולן אל הפרלמנת של אילינויס הָעברו ישיבותיו מַוַנְדַלְיה לְסְפְּרִינְגְפִילד· מאז חי לינקולן בספרינגפילד עשרים וחמש שנים עד עזבו את המקום ללכת לושינגטון בתור נשיא ארצות הברית· ספרינגפילד היתה עיר שדה׳ שהתימרה בכבוד עצמה· אנשיה היו מקפידים על תלבשתם׳ עורכים נשפי חברים׳ שבהם שחקו בקרטיסים ושחים על פוליטיקה· רוב חשובי העיר עסקו בעניני חוק· כמעט כל חברי הפרלמנת היו עורכי דין·

לינקולן מצא שעבודתו בתור מפקח על הבניה איננה מעסיקה אותו וגם אינה מכניסה לו רוח טובה· הוא הגה בספרי חוק וידיעותיו הגיעו בערך לידיעותיהם של רוב העורכי־דין הצעירים בספרינגפילד· המַיוֹר סטוּארט שעבד תחתו במלחמה נגד הַאוק השחור לקח אותו לו לשותף· השותפות לא הצליחה ביותר· לינקולן היה כמעט בור וסטוּארט היה טרוד יותר מדי במלוי חובותיו בתור חבר הקונגרס — הפרלמנת האמריקאי — בכדי שיספיק ללמדו הרבה·

אחרי עבור ארבע שנים עזב לינקולן את סטוּארט והתחבר אל ידיד אחר — השופט סְטֶפֶן ד׳ לוֹגֶן· לוגן התודע אל לינקולן בזמן

אי־הצלחתו הראשונה, בעמדו על הבחירות אל הפרלמנט של אילינויס. הוא העריץ אז מאד את אומץ לבו, את יושר שכלו ואת עליזת רוחו שבה התיחס אל מפלתו בבחירות. אחרי כן עשה עליו רושם חזק בתבונתו העמוקה בנאומיו המדיניים. לוגן בעצמו היה לא רק עורך דין ממדרגה ראשונה, אלא שהיה גם איש בעל השכלה ותרבות גבוהה. אברהם למד מאתו יותר מאשר דברי חוק. גם אחרי שעזב אותו לינקולן בתור שותף ופתח לו משרד לעצמו, נשארו שני האנשים ידידים נאמנים.

אף על פי שלינקולן היה עסוק הרבה בפרלמנט במשך החורף, היה עובד עבודה קשה מאד במשרדו. הוא ידע ששום איש אינו יכול להצליח בכל דבר שהוא, בלי עבודה קשה, והוא נוכח שאם יהיה לעורך־דין טוב באמת, אז יהיה זה לו לעזר בעבודה הפוליטית וגם יעזור לו להיות אזרח מועיל ביותר, ולא עוד אלא שהבין יותר מאשר רוב האנשים, שיש קשר בין כל הפעולות שבחיים וכי אין מפלט לו לאדם מתוצאות מעשיו; כל פעולה וכל נאום חשובים הם.

לינקולן נבחר ארבע פעמים אל הפרלמנט באילינויס. זאת אומרת שישב בו שמונה שנים. במשך ארבע שנים 1845—1849 היה בא־כחה של אילינויס בקונגרס. בקונגרס נאם והצביע נגד המלחמה עם מקסיקה. מטרת המלחמה היתה לכבוש את טקסס ואת קליפורניה. הדרום האיץ בזה בחפצו שמספר ארצות העבדות יהיה דומה למספר הארצות החפשיות. הן פחדו תמיד שמדינות חדשות תוסדנה בארץ האי־מפותחה צפונית־מערבית, ואם יקרה דבר זה אז תהיינה מדינות העבדות מעוט בקונגרס. אבל אם תצורף טקסס למדינות העבדות

תהיינה ארצות העבדות לרוב בעל דעה אחת מכריעה; אז תתקיימנה ארבע עשרה מדינות חפשיות וחמש עשרה מדינות של עבדות. רוב חברי הצפון לא הבינו את העיקר; הם לא התאחדו נגד דרישותיהם של הדרומיים והתוצאה היתה שהדרום הצליח. מקסיקה נוצחה במלחמה וטקסס נוספה על הברית.

בסוף השנה האחרונה שלו בתור חבר (1849), פנה לינקולן אל הממשלה לתת לו משרה במשרדה. מדוע עשה כדבר הזה קשה להבין, כי זה היה שם קץ לַקַּרְיֶרָה המדינית שלו, היות שאין לפקידים לשבת בבית הנבחרים. אשר הוא שבקשתו הושבה ריקם.

הוא שב לספרינגפילד, ששם חי בבית פשוט ומְרֻוָּח, משוח בצבע צהוב אפור, עם גן גדול נטוש ושדה פעוטה בצדו. הוא נשא לו אשה שבע שנים לפני זה ועכשו היו לו שלשה בנים. הוא היה מסור לילדים האלה, וכשגדלו היה רגיל לשחק אתם כל מיני משחקים.

במשך חמשת השנים לאחר זה הקדיש את עצמו בעיקר לעבודתו בתור עורך־דין, הוא היה אז בן ארבעים. בספרינגפילד ובכל מקום שבאילינויס היה נערץ, מכובד ואהוב. אבל דברי השבח של אחרים לא השפיעו עליו מעולם להיות שבע רצון על נקלה מעצמו. עד קץ חייו לא פסק לעבוד וללמוד. הוא החליט הפעם להיות לעורך־דין טוב באמת. הוא ידע שעל ידי תורת המשפטים יוכל ללמוד את האמנות לפעול על אנשים ולהביע ברור מה שהוא רוצה להביע. בתור סיוע לזה התחיל ללמוד את תורת המתמתיקה במרץ בלתי רגיל. בבואו לבקר את נאומי עצמו, נראה לו שמצא בהם איזה ערבוב דעות. בכדי שרעיונותיו יהיו ברורים ולהיות בטוח שמסרם לאחרים באופן

ברור ונכון ולבלי לעשות לעולם על אחרים רושם שאין הוא מכוון אליו. קנה לו ספר למוד של אוקליד. את ששת הספרים הראשונים למד בעל פה. הוא אמר „רוצה אני לדעת את פירוש המלה „הוכח", אוקליד למדני מהי הוכחה".

כעבור שנה או שנתים הוכר שלינקולן אינו נופל מכל עורך דין אחר בספרינגפילד. אבל חולשה אחת היתה לו. כשלא היה מאמין בצדקת הדבר שהגין עליו, או כשהיה חושד באיש או באשה שלמד עליהם סנגוריה שאינם ישרים למדי, אז לא עלתה המלצתו יפה. ידידו השופט דייויס אמר עליו: „על ענין רע היה מגין באופן דל".

סחים על איש אחד שבא למשרדו של לינקולן ובקש אותו לעזור לו לגבות שש מאות דולר מידי אשה עניה. לינקולן הקשיב לדברי האיש ואחר כך אמר: „כן, אין כל סבה נכונה להטיל ספק בזה שיכול אני לעזור לך לזכות במשפטך. יכול אני לסכסך יושבי שכונה שלמה איש באחיו. יכל אני לירוד לנכסיה של אם אלמנה וששת ילדיה שכולי אב ולהשיג באופן כזה בשבילך שש מאות דולר השייכים לך בצדק, כמו שנראה לי, ולהם כמו לך. מיעץ אני לך לנסות את כחך להרויח שש מאות דולר בדרך אחרת".

כל איש בספרינגפילד התיחס בכבוד לדעתו של „אייב הישר". אנשים שונים היו באים לשפוך שיחם לפניו. הסימפתיה שלו ועדינות לבו גרמו שישימו מבטחם בו. הוא היה אחד העם; הוא לא הביט עליהם מגבה מעולם. עד סוף חייו לא גבה לבו ולעולם לא התביש בעניותו מלפנים. כשהיה לנשיא ספר לאחדים מידידיו את חלומו שחלם, שהיה יכול להיות גם למציאות. הוא חלם שבאיזו אספה רבת

עם עבר דרך האולם אל הבמה שעליה היה עליו לדבר. בעברו פנתה אשה אחת שישבה בסוף אחת השורות של הספסלים אל חברתה שעל ידה בקול כה גדול עד אשר יכול היה לשמוע דבריה: „הזהו מר לינקולן? הלא הוא נראה לאדם מן המין הפשוט מאד!" „אמרתי לנפשי בחלומי – הוסיף לינקולן – שהדברים נכונים הם, אבל נראה שאל שדי מבכר את האנשים הפשוטים, מפני שיצר אותם במספר כה רב".

אין מדה יותר גדולה באמת בלינקולן מכחו להבין את ערך הדברים הפשוטים והאנשים הפשוטים. הוא ידע שהדברים הטובים בעיני אנשים בתור אנשים פשוטים והמשותפים להאנושיות הם הדברים היותר יקרים מכל. הוא סמך על זה בבטלו את השעבוד. החופש הוא זכות כללית של כל האנשים: בלב כל אחד חי רגש היודע שעָוֶל הוא לאלץ אנשים אחרים לעשות דברים שהנם בלתי נעימים לו למאד לעשותם בעצמו.

במשך השנים האלה שחי אברהם בספרינגפילד היה שקוע הרבה מאד בקריאה. שקספיר וברנס היו המשוררים היותר חביבים עליו: הוא ידע את שקספיר יותר מכל ספר אחר, מלבד התנ"ך. הוא קרא וחשב בלי הרף על פוליטיקה והיה שוחח על זה עם ידידיו. הוא שנן את תולדות אמריקה עד אשר ידע כל מה שיש לדעת. על כל אלה שם מעיניו בשאלת השעבוד. מהלך המאורעות הוכיח ברור ששאלת העבדות אינה יכולה להשאר כמו שהיא. כבר אי אפשר יותר להעמיד פנים כאילו ההבדל בין הצפון והדרום איננו כלל במציאות.

יחד עם השנים החולפות התבלט ההבדל יותר ויותר. הצפון

שהיה דל וצחיח ורק חציו מפותח בידי מתישבים נבערים ובלתי מחונכים, גדל ועלה בעשרו על הדרום המאושר והעצל. עובדים נהרו אל הצפון מכל קצות תבל; אנשים עניים בעלי מחות ישרים וזרועות אמיצות והנכונים ומוכשרים לעבוד בהשכל, לשבח את האדמה, לגדל חטה במקום אבנים ושיחים. איש מהם לא הלך אל הדרום, מפני שהעבודה נעשתה בידי עבדים במחיר כה נמוך עד שלפועל שכיר לא היתה כל הזדמנות שמה. אבל ההבדל בין עבודה בהשכל של אנשים חפשים, העובדים בעד טובת עצמם ובין עבודה מיכנית של עבדים, העובדים בעד אדוניהם, התחיל בקרוב להראות אותותיו.

בצפון צמחו בתי ספר בכל מקום: השכלת העם הלכה וגדלה. אנשים שגדלו ביערות, כאברהם לינקולן, למדו מעצמם והתנשאו להיות עורכי דין ומדינאים הודות ליגיעותיהם הם; אחרים למדו מפני שהיתה להם האפשרות לְהִחנך. היכולת נתנה לכל איש שיש לו מֹח בקדקדו להתרומם ממעמקים עד ראש הפסגה. תגליות נעשו להכשרת כל מיני עבודות חדשות וליצירת עושר חדש. הצפון היה עשיר בחומר, יותר עשיר באנשים לעבד אותו, שהחופש עזר להם, אמץ את רוחם ופתח לרוָחה כל קרִיָרה לפני כל בעל כשרון אמתי.

בדרום היה כמו תמיד כל הכח בידי המשפחות האציליות. העבודה נעשתה בידי העבדים. הבעלים לא חפצו להשכיל את עבדיהם, בפחדם שמא ידרשו את חופשתם. מכרות הפחמים בדרום לא נחשפו: הם לא יכלו להעָבד על ידי העבדים. הדרום התחיל לקנא מאד בצפון והצפון התחיל לגנות את מעשי הדרום. האנשים התחילו להכיר יותר ויותר שהעבדות היא ענין רע: האנשים לא היו עדין נכונים להגיד

שהעבדות צריכה להבטל, אבל הם היו נכונים להגיד שאין להרחיבה.
בזמן המלחמה המקסיקאית הוכיח הדרום שרוצה הוא להרחיב את העבדות. זה הפחיד את הצפון. בשנת 1850 נעשה חוזה, הידוע בשם הפשָרה המיסורית. על פיה נמתח קו (36^{0} 30^{4}) בשם קו מֶסון וְדִיקְסון על פני המפה של אמריקה. בצפון קו זה אין העבדות צריכה להתקים לעולם. נואמים משני הצדדים הודיעו שהפשרה המיסורית איתנה היא כמו הקונסטיטוציה עצמה. סטיפן ארנולד דגלס הצטין מכולם בהביעו את הדעה: „היא נצחית ויסודית" – כך הודיע.

דגלס היה עסקן במפלגה הדימוקרטית הגדולה. דעתו היתה שכל מדינה יש לה הרשות לפתור שאלות הנוגעות לעצמה, ולא על הממשלה המרכזית של אמריקה לפתור שאלות כאלה.

לדגלס היתה מטרה גדולה אחת, שהיתה אצלו יותר השובה מכל שאלה פוליטית ישרה או אי־ישרה. הוא רצה להיות לנשיא. בכדי להשיג זה מצא שצריך הוא לתמיכתו של הדרום, ובשביל לרכוש את תמיכת הדרום עשה צעד היותר מסוכן והיותר גדול, צעד שהיה הסבה התכופה למלחמה שפרצה שש שנים אחרי זה. הוא הודיע שאנשי כל מדינה וכל ארץ יכולים להחליט בעצמם אם רוצים הם בעבדות במדינתם או לא. הם יכולים להתירה או לאסור אותה.

הוא הרחיק ללכת מזה. שתי מדינות חדשות הסתדרו בצפונית־מערבית – נֶבְרַסְקָה וקֶנְזֶס. הן תבעו להכניסן לתוך הברית בתור ארצות. שתי הארצות האלה היו כידוע בצפונו של קו מסון ודיקסון ועל כן היו צריכות על פי הפשרה המיסורית להיות לארצות חפשיות. אבל הדרום היה מתאמץ ליצירת מדינות עבדות חדשות באותה

המהירות שהצפון יכול ליצור ארצות של חופש. הם חפצו לעשות את קנזס לארץ עבדות. מטעם זה הכניס סטיפן דגלס בשנת 1854 את הצעת החוק המפורסמה בשם הצעת חוק קנזס־נברסקה, שעל פיה יכולה קנזס להיות לארץ עבדות או חופש כפי ראות עיניהם של בני הארץ ההיא.

הצעת חוק זה גרמה שתוסד בפעם הראשונה מפלגה חזקה בצפון נגד הדימוקרטים, שהיו מאוחדים עם הדרום. המפלגה החדשה הזאת קראה לעצמה בשם ריפובליקנים. לינקולן היה הפה להשקפותיהם. הם הכריזו: ראשית, שלקונגרס – הפרלמנת המורשה של כל המדינות יוצרי הברית, – תהיה הרשות להחליט אם העבדות באיזו מדינה מיוחדה היא חוקית או לא, ולא עם אותה המדינה עצמה יהיה המחליט. שנית הכריזו, שבמקרה קנזס כבר החליט הקונגרס לפני ארבע שנים שאין היא יכולה להיות לארץ עבדות, מפני שהיא נמצאת מחוץ לקו, שבצפונו אין העבדות צריכה להתקים. בהרבה פרלמנתים של ארצות צפון נתקבלו החלטות נגד הצעת חוק קנזס־נברסקה. הפרלמנת של אילינויס היה אחד מהם.

הפעם היה ברור לכל מדינאי בהיר־עין, שבשעה שדגלס ומפלגתו העמידו פנים שרוצים הם לתת ליושבי קנזס את הבחירה בין עבדות ואי־עבדות, הרי כונתם היתה באמת לאלץ את קנזס שיהיו לה עבדים. אלה שתמכו את הפשרה המיסורית הודיעו שדבר אי־חוקי הוא לתת את זכות הבחירה לקנזס להשתמש בה כיצד שתשתמש.

המאורעות הוכיחו תיכף שלקנזס לא היתה בְרֵירה כלל. בקנזס היו רק מתי מעט, אבל דעת הקהל בארץ היה נגד העבדות, בשכנותה

של קנזס, מזרחה, נמצאה ארץ העבדות מיסורי. להקות אנשים מזוינים באו ממיסורי לקנזס, בכדי להצביע בעד העבדות בבחירות ולהפריע בעד הבוחרים הנכונים להשתמש בדעותיהם נגדו. התנגשויות פרצו בכל הארץ. הבחירות יצאו אל הפועל בשעה שאנשים מזוינים הרחיקו את אלה שהיו נכונים להצביע בעד חופש ומצדד העבדות נבחר. רק לאחדים מאנשי קנזס נתנה הרשות להצביע. המפלגה החפשית התאספה אחרי כן במקום אחר ועל ידי הצבעה נכונה וכללית בחרו באיש המתנגד אל העבדות. מלחמת אזרחים נמשכה בקנזס שתי שנים.

חשיבותם של המאורעות האלה היתה בזה: עד עכשו חשב רוב האנשים בצפון שמוטב לבלי לטפל בשאלה זו כלל, מפני שתפתר בהדרגה מעצמה. הצעת חוק קנזס־נברסקה והבחירות בקנזס הוכיחו גלוי למדי שהדרום לא יתן לעבדות להבטל; להפך, הם חפצו להרחיבה בכדי שיתחזקו נגד הצפון.

דגלס היה בקונגרס בא־כחה של טְשִיקַגוֹ, צפון אילינויס. הוא בא לאילינויס לרכוש את לב הארץ אל השקפותיו ונשא שם שורה של נאומים. זה המריץ תיכף את לינקולן להופיע על הבמה. הוא הבין אולי באופן עוד יותר בולט מכל איש אחר באמריקה כונתה של הצעת חוק קנזס. הכוָנה היתה או שהצפון והדרום יוכרחו להתפלג, כמו שקִוו המבטלים — המפלגה שדעתה היתה שהעבדות צריכה להבטל — ואחדים מאנשי הדרום; או שהצפון יצטרך להכריח את הדרום לוַתר על הנסיון להרחיב את העבדות. הוא נשא שורה של נאומים גדולים באילינויס, שבהם הוכיח ברור שדגלס והנוהרים אחריו, יחד עם אנשי הצפון, מתפארים רק שרוצים הם לתת את החופש לארצות להחליט

בעצמן אם חפצות הן בעבדות או לא. אבל מה שהם רוצים באמת הוא להכריחן להנהיג שעבוד באונס או ברצון. "אדישות זו, שהיא בעיני כסות עינים לקנאות אמתית בעד התרחבותה של העבדות אני יכול רק לתעב. אני מתעב אותה מפני העול האיום שבעבדות עצמה... אני אומר שאין איש בעולם הטוב למדי לשלוט באיש אחר בלי הסכמתו. העבדות מבוססה היא על האהבה העצמית שבטבע האדם; ההתנגדות אליה – על אהבתו לצדק".

4

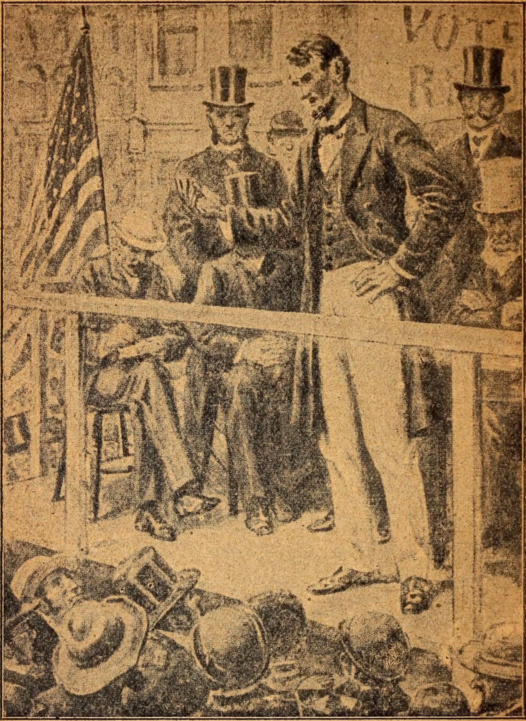
פרק חמישי

מפלתו של הענק הקטן

עבודתו של לינקולן באִילִינוֹיס היתה קשה מאד. בכל השנים האלה היה נושא נאומים; מחנך את העם שבמדינה, עוזר להם להבין את השאלות הגדולות אשר לפניהם; מברר דברים במֹחו לעצמו על ידי ערכו אותם במלים ברורות ופשוטות בשביל שאחרים יכירו בחשיבותם.

אספה רבה נערכה על ידי עורכי העתונים, המתנגדים להצעת חוק קַנְזַס. הם הזמינו אנשים מפורסמים מחלקים שונים שבארץ לבוא ולנאום לפניהם.

לינקולן היה בין אלה שבאו ונאומו היה החשוב מכל האחרים. הוא לא התכונן אמנם להגיד דבר, אבל ריקניותם של הנאומים שנשמעו המריצו אותו לדבר. בקפצו על רגליו גלה את כל מה שבדעתו, מבלי יכולת לשים רסן לנפשו, במלים כה צורבות ונשגבות, עד אשר השמיטו העתונאים את עפרוניהם והקשיבו מוקסמים. כל הקהל היה מלא התרגשות: זה היה אחד הנאומים היותר גדולים שנשא לינקולן — כך סחו כל אלה ששמעו אותו, אבל הוא לא נרשם לזכרון. לינקולן דבר מתוך שפע של התלהבות. הוא לא ידע בעצמו

בקפצו על רגליו גלה כל מה שהיה בלבו – עמ' 50

איך שזרמו המלים מפיו; הוא לא יכול אחר כך לרשום מה שאמר. העתונאים היו כה נרגשים, עד שרשמו רק איזה משפטים בודדים. הנאום היה התראה למפלגה הריפובליקנית ההולכת וגדלה; משפטים ממנו שמשו לדוגמאות ונשארו לזכרון.

הצפון התחיל לפקוח את עיניו באמת על הנחיצות להתאחד נגד העבדות, אבל ארבע שנים עברו עד אשר התנער כולו. כל זמן שהצפון היה מחולק, קשה היה לעמוד בפני הדרום. כשבא זמן בחירת נשיא בשנת 1856 נצח הדרום ברוב דעות.

לו נבחר איש חזק בעל השקפות מסוימות ומחוכמות; לו נבחר לינקולן, כי אז אולי אפשר היה למנוע בעד התפרצותה של המלחמה בין הצפון והדרום ארבע שנים לאחר זה. אבל שם לינקולן לא נתפרסם עדיין הרבה מעבר גבולות אילינויס. הוא לא הוצע אפילו.

מר בוטשנן, הנשיא החדש, קרא לעצמו דימוקרט: הוא האמין בפוליטיקה של דגלס בנוגע לזכויות המדינות; אבל הוא היה מכשיר בידי הדרום. האדמיניסטרציה שלו, רפת־רוח ונוטה לכאן ולכאן, עשתה את המלחמה לדבר בלתי־נמנע. הוא לא השביע רצון את הדרום והוכיח לצפון את הסכנה הרבה המרחפת עליהם, וכשהגיעו ימי הבחירות הבאות היו נכונים להתחיל בפעולות.

המפלגה הריפובליקנית התחזקה בהדרגה. הבוחרים הצפוניים התחילו להכיר יותר ויותר שהפוליטיקה שלה – אי־התפשטותה של העבדות – היא הנכונה. המפלגה בקַנְזַס, שהיתה בעד העבדות, לא עזבה את מעשי האלמות. מלחמת האזרחים נמשכה.

בקונגרס נשא טְשַרְלס סַמְנֶר שורה של נאומים נשגבים על

הפשע נגד קנזס ובהם התנפל באופן גלוי על העבדות. באחד הימים, בישבו בחדר הקריאה של בית הנבחרים נכנס שמה חבר דרומי בשם בְּרוּקְס. אף על פי שבחדר נמצאו עוד אנשים אחדים, התנפל ברוקס על סמנר והכהו במטהו הכבד שהיה ממולא עופרת בקצהו עד שהיה כפשע בינו ובין המות. במשך ארבעת השנים שאחרי זה היה סמנר אִינְבַלִיד ולא יכול לקחת חלק בפוליטיקה. המקרה הזה עורר את חמת אנשי הצפון במדה רבה. חמתם גדלה עוד יותר על ידי הנסיון להטיל את העבדות על קנזס, עד אשר נהפכה במקרים רבים מאד לשנאה אמתית לעבדות עצמה.

אבל מפלגה רבה עדיין היתה קימת בצפון שלא התנגדה לעבדות, ראש מפלגה זו היה כמובן דגלס. דגלס היה מצליח עד אז, מפני שהביע דעותיו של האיש השכיח בצפון, שהכרתו לא היתה עֵרה עדיין ועיניו לא נפקחו לראות שהעבדות דבר רע הוא כשהוא לעצמו. לינקולן לא עשה חיל באמת עד אז, מפני שהכרתו היתה ערה תמיד והאיש הצפוני השכיח לא היה נכון ללכת אחריו.

שאלת העבדות בכל מלואה נתעוררה בשנה הקרובה, 1857, על ידי המשפט המפורסם של הכושי דֶרֶד סְקוֹט. דרד סקוט דרש את חופשתו בבתי המשפט של ארצות הברית, מפני שבעלו, איש רופא, לקח אותו לגור אתו במדינה החפשית אילינויס. ראש השופטים טַנֵי היה בעד העבדות עד לקצוניות. לא די שהוציא משפט לרעת דרד סקוט, אלא שעוד הרחיק ללכת מזה הרבה ופסק: היות שכושי הוא רכוש ולא איש במובן החוקי, הרי אין לו הרשות להביא משפט

לפני בית משפט אמריקאי. לכושי – כך החליט – אין אותן הזכויות שאיש לבן זקוק לכבדן.

הדרום שמח כמובן על פסק דין זה. הכונה היתה זאת: כשהכריזה הצהרת החופש, שכל האנשים הם שוים ולכל אחד יש זכות חיים וחופש, לא כִוֵן בזה לכל האנשים, אלא לכל האנשים הלבנים, משום שאנשים שחורים אינם אנשים באופן ליגלי.

דעה זו היתה לצפון לזרא. אנשים כמר סיואַרד בניויורק התחילו לטעון, שאם העבדות היא חלק מהקונסטיטוציה האמריקאית, הרי יש חוק העולה על הקוֹנסטיטוציה – החוק המוסרי. אברהם לינקולן אמר בנאום נעלה: „במובנים אחדים ודאי הוא שאין האשה השחורה שוה אלי, אבל בזכותה הטבעית לאכול את הלחם שהיא מרויחה ביגיע כפיה היא שוה אלי ושוה לכל האנשים". השאלה היתה אם ישנן זכויות לשחור. הפסק־דין במשפט דרד סקוט ענה „לאו". הדרום צעק „לאו". המפלגה הריפובליקנית ענתה „הן". באותה השנה היו סוף סוף בחירות חפשיות בקנזס ורוב עצום החליט שהמדינה לא תחזיק עבדים.

כל המאורעות האלה הוכיחו שימי רוגז מתרגשים ובאים.

בשנה שלאחרי זה נשאה שורה של נאומים שבארו לעם את מצב הדברים. בשנת 1858 עמד לינקולן על הבחירות נגד דגלס בתור קנדידט של ארץ אילינויס. דגלס היה אחד האנשים היותר מפורסמים ונודעים שחיו אז באמריקה. הוא היה האיש היותר פקח והנואם היותר טוב בין אנשי מפלגתו. הוא דבר בשם כל אלה שלא ראו אָוֶן בעבדות, אף על פי שבעצמם לא היו מחזיקים עבדים;

ושחשבו שאנשים שחורים נועדו כביכול על ידי ההשגחה להביא תועלת לאנשים לבנים. אם רוצה איזו ארץ בעבדים – תזכה בהם. מדוע לא?

זהו כמו שלינקולן אמר: "דגלס נוצר מאת הטבע באופן שצליפה על גבו תכאב לו, אבל צליפה על גב אחר אינה מכאיבה לו".

אלה שלא ידעו את לינקולן חשבו לאולת שאיש בלתי נודע מעיר־שדה, ירהיב עוז בנפשו להתיצב נגד דגלס ה"ענק הקטן". אבל לינקולן לא ידע פחד; הוא לא חשב על עצמו; הוא רצה שהאנשים ישמעו מה שיש לו להגיד; הוא בא לידי הסכם עם דגלס לערוך יחד מספר אספות באילינויס. הם סדרו את הדבר בדרך זו: בחציה הראשונה של כל אספה ידבר תחלה דגלס שעה אחת ולינקולן ישיב על דבריו במשך שעה וחצי; אחר כך יענה אותו דגלס בנאום של חצי שעה. בחציה השניה של האספה יתחיל לינקולן, דגלס יבוא אחריו ולינקולן יגמור.

יכולים אתם לציר לכם בדמיונכם אחת מאספות האלה. אולם גדול בנוי על פי רוב באופן פשוט. הספסלים עשוים לעתים קרובות מקרשים מונחים על קורות בלתי מהֻקצעות. האולם מלא שנים או שלשת אלפים איש, המשתוקקים מאד להאזין ולהשכיל. חלק מהם כבר היו מהנוהרים אחרי דגלס, האדם היותר מפורסם באמריקה; כולם שמעו את שמע ה"ענק הקטן". הנואם היותר חרוץ של ארצות הברית. מחיאות כפים עצומות מתפרצות בקום דגלס על רגליו. איש גוץ בעל ראש גדול; פנים יפים ועינים מהירות, חודרות ושחורות; לבוש מחלצות. ג'נטלמן אדיב, בוטח בנפשו. עורך־דין עם כל אמנותו בקצה לשונו: מוכשר לשַדֵל כל איש ששחור הוא לבן, להביע כל

רעיון במלים רבות כה מקסימות, עד שרק האיש היותר נבון מסוגל להתבונן שהנחה אחת אינה נובעת מהשנית וראיה אינה הוכחה כלל. מהיר לראות ולהציג לראוה את הצד החלש של איש זולתו. בעל קול עשיר וערב, מגוון ומנוסה, נעים ללב כל שומעו.

הוא דבר כשעה בתוך הדומיה הגמורה, שנפסקה על ידי רעש של מחיאות כפים. בגמרו נשמעו קריאות הסכמה מחרישות אזנים — אחרי כן הפסקה: ואחריה: „לינקולן! לינקולן!" מכל חלקי האולם.

לינקולן נראה לאיש כפר מוזר על יד הסינטור. גוו הגדול היה גדול יותר מדי בשביל הבמה, ובגדיו השחורים לא לפי מדתו היו תלוים בִרשול, כאילו נתפרו בעד איזה איש אחר. כשהתחיל לדבר היה קולו זועם וצורם. ידיו הענקיות, ידי עובד, עם פרקיהן הגדולות ואמותיהן המכוערות, משולבות יחד, וכאילו אין דבר שיוכל להפרידן זו מזו. אבל תיכף הושקע במה שדבר; הוא חדל להיות עַצבי: הכל קבל פנים חדשות. בשכחו את עצמו היה נראה כאילו התרחב גוו והתישר, עד אשר כל איש זולתו נראה פעוט וְנִקְלֶה סביבו; קולו נעשה עמוק וצלול והגיע עד לפנות היותר רחוקות של האולם, ופניו שנראו למכוערים הוארו מזיו פנימי, שעשה אותם יותר מאשר יפים. העינים האפורות העמוקות נראו לכל אחד שבאולם כאילו מביטות הן אליו ונוקבות את נפשו. שפתו היתה כה פשוטה עד שגם האיש היותר נבער באולם יכול לתפוס אותה ולהבין. הכל היה ברור. אין כל הסתתרות בצל מלים יפות. דבר לא נשמע, כל דבר מיותר לא הוגד. איש לא יכול לפקפק בכונתו של לינקולן, כמו שלא נתן לאיש לפקפק בכונתו של דגלס.

הוכוח היותר גדול התעורר באספה שהיתה בעיר פְּרִיפּוֹרט. בפריפורט פנה לינקולן נגד עצת ידידיו בשאלה אחת אל דגלס. הוא שאל: היכולה איזו ארץ, שאינה רוצה בעבדות להחליט את הדבר בעצמה. לינקולן ידע שאם יענה דוגלס „לא, ארץ שיש בה עבדות מחויבה להחזיק בה", אז לא יצביעו בעדו אנשי אילינויס והוא יכשל בבחירות; אם יענה „הן", אז יבחר הוא ולא לינקולן. לינקולן ידע זאת. הוא ידע שאם ישיב דגלס „הן", אז בטח שיבחר, וגם ידע שהוא ישיב „הן".

„ואנה אתה באז?" – שאלו אותו ידידיו – „מדוע תשאל אותו את הדבר הזה? אם תשאל אז יבחר בטח דגלס. מאבד אתה בידי עצמך את ההזדמנות שלך".

„אין אני בא בחשבון כל עיקר – ענה לינקולן – אבל אין הדבר חשוב. מה שחשוב הוא זה: אם יענה דגלס „הן", ובודאי יענה כך, אז יבחר הפעם אל הסינט; אבל שתי שנים לאחרי זה יעמוד על הבחירות בתור נשיא. אם יאמר עכשו „הן", אז יצביע הדרום נגדו בבחירות של נשיא והוא לא יבחר. אין הוא צריך להבחר. איש הרוצה בהתפשטותה של העבדות אינו ראוי להבחר. בנוגע אלי אין הדבר נכבד".

הצדק היה עם לינקולן. הוא הרחיק לראות מאחרים. דגלס אמר „הן" והוא נבחר באילינויס. אבל המפלגה הדימוקרטית בדרום, שתמיכתה עזרה לו להתחזק, חדלה לתת אמון בו. „אחרי דגלס – אמר לינקולן – נמשך המון אדם עור; רוצה אני לפקוח עיני אחדים מהעורים האלה".

לינקולן נוצח, אבל הוא לא חשב על עצמו. נאומיו נגד דגלס נדפסו ונקראו בכל אמריקה. הוא הוזמן לנאום באוהַיָה, ובשנה שאחרי זה, בראשית 1860, נתבקש מאת אגודה אחת בניו־יורק לבוא ולהרציא על עניני פוליטיקה.

קהל רב של האנשים היותר חשובים והיותר מצוינים בעת ההיא התאסף לשמוע את דבריו; קהל אנשים שלא היה דומה כלל לאלה שלפניהם נאם עד אז. כולם השתוקקו לראות את מראהו של בן־יער ופועל־חוה זה, שעמד פנים אל פנים עם סטיפן ארנולד דגלס הגדול והוכיח יכלתו להתחרות אתו בוכוחים, שנאומיו נתפרסמו בדפוס להביע דעותיה של כל המפלגה.

מראהו היה מוזר ועושה רושם. כשקם היתה קומתו מעוררת תמהון, מפני שרגליו היו ארוכות מאד, וכשהיה יושב לא נראה כלל לגבה־קומה. פניו הדקים עם תוים עמוקים היו נוגים מאד. עֲרֵמה של שערות שחורים הודפה אחורנית ממצחו הגבוה; גבותיו היו שחורות גם כן ונצבות בפניו החורים; עיניו כהות־אפורות היו שקועות עמוק בראשו; הפה היה יכול לשחוק, אבל הפעם היה קשה ועגום. הפרצוף משונה היה לגמרי מהפרצופים האחרים: בדברו היה יפה מפני שהרגיש כל מה שאמר. אברהם לינקולן היה אדם פשוט: לא היה לו כל יתרון מצד מוצאו ומצד חנוכו. הוא ידע עוני עד הקצה האחרון. במשך שנים טפל בלי הצלחה בעסקים דלים ופעוטים. הוא לא היה בעל ידיעות, ומה שידע למד מעצמו. אבל לא נמצא אף אחד, ששמע אותו מדבר, שיוכל להשבהו לאיש מצוי.

בדברו הפעם לפני קהל שבתוכו היו האנשים היותר נבונים בניו־

יורק, אנשים שקראו הכל וראו הכל והיו בכל מקום; אנשים שהיתה להם כל הזדמנות שלא היתה לו, עשה עליהם רושם כה חזק כרושם שעשה על אנשי אילינויס. הוא היה אחד הנואמים היותר גדולים שחיו מעולם. המלים שיצאו מפיו חדרו ישר ללבות האנשים שבשבילם נועדו. מה שאמר היה כה ישר וברור כסכום באריתמתיקה וכה נקל להבין. ועל כל אלה היה כל אחד חש, שהאיש מאמין בכל מלה שהוציא מפיו וכי מדבר הוא מפני שמחויב הוא לדבר. האמת קננה בתוך נפשו.

נאומו של לינקולן בניו־יורק הוכיח למפלגה הריפובליקנית שלפניהם הוא האיש שהם רוצים בו.

בשנת 1860 הגיעו ימי בחירת הנשיאות, המאורע היותר נכבד בפוליטיקה האמריקאית; ובשנה ההיא — יותר נכבד מאשר באיזה זמן לפנים.

בחצי המאה האחרונה היתה כמעט המפלגה הדימוקרטית השלטת. הם היו תקיפים מפני שהיו מאוחדים; הם אחדו את אנשי הדרום ואת אותם מאנשי הצפון, שהוכוח על העבדות נחשב בעיניהם לאיבוד זמן, מפני שהעבדות היא חלק הקונסטיטוציה. שיטתם היתה לעזוב את העבדות לעצמה. כל זמן שאחזו בשיטה זו לא היתה יכולת ליצור מפלגה אחרת בצפון, החזקה למדי לעמוד בפניהם. אבל כשבא דגלס— בכדי לבצר את עמדתו בדרום — ועשה את העבדות לפוליטיקה מעשית על ידי הציעו חוק להרשות לקנזס להחזיק עבדים; וכשפסק־הדין במשפט דרד סקוט עורר סימפטיה אל הכושים על ידי ההחלטה שהעבדים אינם אנשים אלא רכוש, — אז אחדה השאלה את הצפון

המחולק בדעותיו למפלגה ריפובליקנית חזקה בעלת דעה אחת: לעבדות לא יהיה מקום בצפון קו מסון ודיקסון. הנסיון להטיל את העבדות על קנזס גרמה להתפלגות במפלגה הריפובליקנית. בראש החלק האחד עמד דגלס שהרחיק ללכת עד כמה שיכול: הוא לא היה נכון לאנס את קנזס להחזיק עבדים, שאין היא רוצה בהם, רק משום שאנשים במיסורי רוצים שהיא תחזיקם דוקא. הוא ראה שהטלת עבדות על הצפון באופן כזה יביא להתפלגות ולמלחמה ועל כן לא הרחיק ללכת מזה. על ידי מאונו פנו אליו עורף תומכיו בדרום. הם התחברו אל הקבוצה שנמצאה תחת הנהלת גֶ׳פֶּרסון דֵיוִויס – הקנדידט של הדרומיים לנשיאות.

ג׳פרסון דיוויס היה המנהיג הנכון של הדרום. חייו של דגלס כמו חיי לינקולן התחילו בהיותו ילד של חלוץ עני. כל אחד מהם התנשא על ידי כשרונותיו ועל ידי עבודה קשה תמידית. ג׳פרסון דיוויס היה אריסטוקרט אמתי. הוא היה בן הורים עשירים ומשכילים. כל ימי חייו שרתוהו עבדים וכל עונג היה מנת חלקו. בזמן שלינקולן היה חורש אדמה או חוטב עצים, ובזמן שדגלס היה עובד עבודה קשה בבית המשפט, בקר דיוויס תחלה את האוניברסיטה בקֶנְתַּקִי ואחר כך את האקדמיה הצבאית ב״וֶסט פּוֹינְט״, ומשם עבר לעבוד בצבא. הוא היה ליטננט בימי המלחמה עם הַאוק השחור ואפשרי הוא מאד ששם נפגש עם לינקולן, ששרת בתור מתנדב. אחרי עבדו שבע שנים בצבא נשא לו אשה והתאחז בתור שותל צמר גפן במיסיסיפי. באחוזותיו עבדו כמובן עבדים. הכושי היה בעיניו לחיה, שונה לגמרי מהאיש הלבן, שנועד מאת הטבע להיות תחת ידו ולעבדו. אנשים

שחורים, בהבדל מהלבנים, לא חיו בשביל עצמם, עם זכויות שוות לחיות שישנן לאנשים, לחדק או לעץ, הם נוצרו רק בשביל להביא תועלת לאנשים הלבנים.

אין שני אנשים אחרים שיהיו כל כך משונים זה מזה כלינקולן ודיוויס. יסוד נפשו של דיוויס היה גאוה עצומה. אחר מידידיו תאר אותו בתור „בעל אמביציה כלוציפר וקר רוח כלטאה". הוא היה קר בנמוסיו וצוחק רק לעתים רחוקות. לינקולן היה עני גמור, מלא תשוקה לוהטת לעזור לחלשים. מה שהיה פשוט היה משום זה גם יקר ללינקולן. ג'פרסון דיוויס היה אומר שהמעוט ולא הרוב צריך לשלוט. פרצופיהם היו משונים כמו שהיו דעותיהם. ג'פרסון דיוויס עם פרצופו היפה והגיא שלו ונאוה כפסל, הביע בוז וזלזול גמור של אריסטוקרט לכל דבר ולכל איש הנמוך ממנו.

כשהתאספה המפלגה הדימוקרטית בְּטְשַרְלְסְטוֹן למנות את הקנדידט שלה לנשיאות היה הפירוד גדול עד ליאוש. נאומו של דגלס בִּפְּרִיפּוֹרְט עורר את הדרום נגדו. במשך ארבעת השנים האחרונות התפתחה וגדלה קבוצה הטוענת, שכל זמן שהדרום הוא מחובר אל הצפון אין מצב העבדות בטוח. שבע ארצות עם דרום קרולינה בראש עזבו הפעם את האספה הדימוקרטית ומנו את דיוויס בתור הקנדידט שלהם.

המפלגה הריפובליקנית התאספה בְּטְשִׁיקַגוֹ. שם היה רק איש חזק אחד, איש תבונות ובעל דעה צלולה למדי בשביל להמנות בשם כל קבוצות המפלגה. איש זה היה אברהם לינקולן. בשעה שמנו אותו היה לינקולן משחק במשחק הכדור עם ילדיו בשדה שמתחת לביתו.

כשהודיעו לו על זה, אמר: „צריכים אתם להיות מוכשרים למצא איש הטוב ממני". אבל הוא היה נכון לקחת עליו את התפקיד הקשה. הוא ידע שיכול הוא לעבוד בעד ארצו ולא פָּחד. האידיאל שלו היה ברור לפניו – להגן על אמריקה בתור ארץ אחת ומאוחדה. הוא ראה באפשרות מלחמה. עוד חמש שנים לפני זה אמר שאמריקה אינה יכולה לשאת לאורך ימים חצי עבדות וחצי חופש. היא צריכה להיות חפשיה כלה; והדרום לא יתן לעבדות להבטל בלי מלחמה.

הבחירות היו בנובמבר. התוצאה היתה שלינקולן נבחר לנשיא. ארבע שנים היה הגורל של ארצו בידו.

פרק ששי

הנשיא החדש והפרת הברית

בחירתו של לינקולן היתה כהלומת רעם לדרום. זה הוכיח להם ששאלת העבדות הגדולה מחויבה להפתר בדרך זו או אחרת. לינקולן היה איש בעל השקפות משלו, השקפות שהאמין בהן ושנכון היה ללחום בעדן. הוא לא יתן לדברים לרוץ להם ארחותם כמו שעשה בוּטְשַׁנַן. הפוליטיקה של בוטשנן היתה נגמרת בזה שהיה מרשה לדרום להפרד מהצפון. המדינאים הדרומיים ידעו זאת ושאפו שהפוליטיקה של בוטשנן תתגשם והפירוד יצא לפועל.

רק אנשים אחדים בצפון, אף כי שרבים בדרום, הבינו את המצב כה ברור כלינקולן. הוא ראה שהגיעה העת, שבה נחוץ לאחוז באמצעים אקטיביים, להחזיק בשיטה חזקה ומוחלטה בכדי שהברית לא תופר. הוא היה פטריוט אמתי. הוא האמין בברית: הוא חשב אותה לדבר גדול ונערץ. להפריד בין הדרום והצפון היה בעיניו כמו להפריד בין איש ואשתו. כחו ואשרו של האחד כרוך בשני. הם גדלו יחד שמונים וארבע שנים; אם יפרדו הפעם, אז יאבד כל אחד משהו שלא יוחזר לו לנצח. הוא אהב את ארצו. הוא אהב את הדרום כמו שאהב את הצפון. הוא האמין שאם ינסה הדרום להפרד, אז תהיה הרשות בידי הצפון, בשם טובתו הנכונה של העם האמריקאי, להכריח אותו לקיים את דברי הברית.

הפרובלימה הגדולה, כמו שראה אותה הפעם הוא היתה: היכולה אמריקה להיות לארץ עם אחד כשהיא חציה עבדות וחציה חרות? היכולה הברית להיות לברית נכונה בזמן שהתפלגות גדולה קיימת, התפלגות המוכיחה הפעם ברור שלא זרם הזמן ההולך לאט יעזור להפטר ממנה, כמו שקוו הצפוניים? הזמן בעצמו לא יוכל להשפיע על הדרום לבטל את העבדות. העבדות היא מוסד בַּרְבַּרִי, חרפת העבדים וחרפת בעליהם. הצפון אינו יכול להסכים לזה. אם על הצפון והדרום להיות לאחד, אז נחוץ להפטר מהעבדות. העיקר הגדול הוא לשמור על אחוד הצפון והדרום. זה ורק זה היתה מטרתו הגדולה של לינקולן. הוא שנא את העבדות, אבל הוא לא היה מכריח את הדרום לותר על העבדות לו האמין, שהברית יכולה להתקים באופן כזה. הדרום והצפון מחויבים להשאר מאוחדים וכל קרבן לא יקשה. רק בדרך זו יכול כל חלק מהאומה והאומה בכללה להשיג את כל הטוב שאפשר לה להשיג.

המכשול הגדול בדרכו של לינקולן היה זה: הדרום ראה שהעם לא יוכל להיות תמיד לאחד כשחציו עבדות וחציו חרות. שתי שנים טרם שנבחר לינקולן, כתב אחד מחברי הקונגרס מדרום קרולינה מכתב, שהיה מפורסם אחר כך בשם ה"מכתב המתלע" ובו הודיע: "יכולים אנו לעשות רבולוציה בארצות הצמר־גפן". כבר אז נמצאו אנשים שהסכימו להשקפה זו. הדרום התבונן, שאם ישארו מאוחדים עם הצפון, אז מוכרחה העבדות להבטל, ועל כן היו נכונים להפרד מהצפון בכדי להחזיק בעבדות.

אבל בשעה שהדרום הבין את המצב, לא הבין אותו הצפון. הוא

לא הבין אותו במלואו בזמן בחירתו של לינקולן או באמת עד סוף השנה השניה למלחמה. ומשום שלא הבינו אותו לא יכלו להעריך את שיטתו המדינית של לינקולן ולתמוך בה כמו שהיו צריכים לעשות. כל הימים היו מתלוננים עליו, מטילים אשמות ומעליבים אותו ומכבידים את תפקידו הקשה עוד יותר.

ולא עד אחרי מותו ראו הצפוניים עד כמה גדול היה ועד כמה צדק. לא עד אחרי מותו נוכחו האמריקאים שלולא לינקולן כי אז חדלו ארצות הברית מלהתקיים.

נאומיו של לינקולן היו פשוטים וברורים למדי. בחירתו הטילה פחד על הדרום. הם החליטו להקרע.

אם כי לינקולן נבחר בנובמבר 1860, לא היה בכל זאת לנשיא בפועל עד פברואר 1861. במשך שלשת הירחים האלה נשאר לגור בבית הצהוב הפשוט בספרינגפילה. משרדו הקטן היה מלא כל יום מבקרים שבאו לשאול עצה מפיו, ליעץ לו, ולעתים קרובות רק בשביל ללחוץ את ידו. „הסבא אייב היקר", כמו שכנוהו, היה מוצא בשביל כל אחד בדיחה או מלה מלטפת. רבים ממבקריו היו מעניקים אותו מתנות יפות. פעם באה אליו אשה זקנה אחת ואחרי לחיצת ידים עם לינקולן הוציאה זוג גרבים מסֻרגות ענקיות בעד הנשיא לשאת אותן בחורף. לינקולן הודה לה ברוב חן ולוה אותה. בשובו אחרי כן הניף את הגרבים ובהושיטו את רגליו הענקיות אמר אל מזכירו: „האשה הזקנה נחשה כנראה קו הרוחב ואת קו האורך יפה".

לינקולן בלה את זמנו בקריאה וכתיבה, בערכו תזכיר, בבחירת חברי הקבינט ובלמוד פרטי העבודה הקשה שלפניו. במשך כל הירחים

האלה היה שקוע מאד במחשבותיו. מטרתו היתה כבר ברורה לו, אבל הנשיאות שהנה תמיד עול קשה, לא היתה כה קשה מעולם, כמו שעתידה היתה להיות ללינקולן.

המצב נעשה יותר ויותר רציני בכל יום. רפיונו של בוטשנן, שלא היתה לו כל שיטה או מטרה, הרשה לדרום ללכת בדרך שבחר לו. המוצא היחידי להפריע בעד מלחמה היה להראות רצון תקיף, אבל להיות חזק לא היה בתכונתו של בוטשנן. הוא היה לנשיא הודות להצבעת הדרום דוקא משום שלא היה תקיף; משום שהוא ירשה להם לעשות כחפץ לבם. הם פחדו את לינקולן מפני שהיה תקיף, ועל כן פעלו כל עוד שהרשה הזמן.

בעשרים לדצמבר 1850 התאספו יחד ראשי דרום־קרולינה ופרסמו שהברית בטלה. מודעות הופיעו בכל ערי המדינה. הדרום נמצא במצב של התרגשות קדחנית. במשך חודש ימים הודיעו המדינות מיסורי, אַלַבַּמה, פְּלוֹרִידָה, ג׳יאוֹרְגִ׳יָה, לוּאִיסִיאַנה וטֶקְסַס – המדינות הראשיות של גדול צמר־גפן ושל עבדות – שגם הן נפרדות מהברית. שש הארצות האלה התאחדו עם דרום קרולינה ויסדו קונפידרציה דרומית בלתי תלויה בצפון. הן בחרו את ג׳פרסון דיוויס בתור נשיאן הראשון.

בוטשנן לא ידע מה לעשות. השאלה היתה: היש הרשות למדינה להקרע מהברית? אמריקה הנה כמובן פדרציה. בזמן הצהרת החופש התאחדו שלש עשרה המדינות שהתקימו אז לנצח ויצרו ממשלה פדרלית משותפה, בשביל מטרות משותפות, עם נשיא בראשן. דעתו של לינקולן היתה, שלמדינה אחת אין יותר רשות להפרד מהאחרות מאשר למחוז אנגלי להודיע שהנהו מלוכה מיוחדה, שאיננה משועבדה

לחוק הכללי. גם בוטשנן קרא „לאו"; אבל הוא אמר גם כן, שאם ארץ נקרעת, אין רשות לממשלה הפדרלית לאכוף אותה להשאר. זוהי נקודת קפאון. „אינכם צריכים לשאוף להפרד, אבל אם תעשו ככה, אז אין לנו הרשות לעצור בכם". באמת היתה האידיאה היחידה של בוטשנן לעזוב את הדבר לנפשו.

קושי גדול ותכופי עמד אז למפריע. בכל אחת ממדינות החוף של הברית היו לממשלה הפדרלית מבצרים מזוינים. בדרום קרולינה היו שני מבצרים חשובים, מבצר מוֹלְטְרִי ומבצר סַמְטֶר, עם חיל משמר קטן בכל אחד תחת פקודתו של המַיור אַנְדֶרְסון. דרום קרולינה דרש להוציא משם את המשמרות. הוצאת המשמרות ועזיבת המבצרים זהו כעין הודאה שלדרום קרולינה יש הרשות להפרד מהברית וכהכרה שהקונפדרציה הדרומית היא בלתי תלויה בממשלה הפידרלית. בכדי להחזיק במבצרים נחוץ היה לשלוח עוד כחות מזוינים. אנדרסון הודיע בכתב, שאין הוא חזק למדי לעמוד בפני התקפה. בוטשנן לא עשה דבר. אנדרסון האמין שהתקפה תצא לפועל נגד מבצר מולטרי, וכפי שלא היה בכחו להגן עליו, העביר את כל אנשיו למבצר סמטר. המיליציה של דרום קרולינה תפשה תיכף את מבצר מולטרי.

בשבוע השני לשנה החדשה 1861 השליכה אנית הממשלה „כוכב המערב" עוגן בנמל טשרלסון בכדי להספיק מזון לאנדרסון. האניה „דרום קרולינה" יצאה למלחמה נגד „כוכב המערב", ירתה על דגל ארצות הברית המנפנף, וגרשה אותה מהנמל. הממשלה של הקונ־פידרציה תחת הנהלתו של ג'יפרסון דיוויס דרשה אחר כך שמבצר סמטר ימסר לרשותה. כשמאן אנדרסון למלא את הדרישה הזאת,

נערכה בלוקדה על ידי כחות צבא יותר חזקים וביום י״ב לאפריל נפל המבצר בידי הגנרל בורֶגַרד.

בתנאים כאלה, כשהמלחמה היתה כבר קרובה, וכשחציו האחד של העם עמד מוכן להרים נשק נגד החצי האחר, לקח עליו לינקולן את עול הנשיאות. זה היה באמת עול שאיש מצוי לא היה מסוגל לשאת אותו עליו. בוטשנן היה מסתכל פשוט, בשעה שההתקוממות התחילה להתכונן; תפקידו של לינקולן היה לדכאה. אבל ההתקוממות עצמה לא היתה מכשולו היותר גדול. העיקר היה אי־האחוד של הצפון עצמו. חלק אחד – המבטלים – צהל לקראת הפרדת הדרום. ״לא נהיה רתוקים יותר אל בעלי העבדים״. חלק אחר חשב שאם רוצה הדרום להפרד – מדוע יעכבו בידו?

רק חלק קטן מאד עדיין מוכשר היה להסכים עם לינקולן. לינקולן שנא את העבדות, אבל לא את בעלי העבדים. הוא אהב את הדרום כאהבו את הצפון. חבלי גסיסה גרמה לו ההכרה שארצו נתפלגה נגד עצמה. נכונים הדברים שאמר בנאום לפני עזבו לנצח את ביתו בספרינגפילד: ״הריני עומד לפני תפקיד יותר גדול מזה שהוטל על ושינגטון״.

טבעי היה מאד שאנשים אשר לא ידעו את לינקולן יפחדו למסור את גורל ארצם בזמן כה מסוכן לאיש בעל נסיונות כה קטנים. אבל כל מי שידע את לינקולן נתן בו אמון גמור. שנים של מכשולים קשים ושל מפח רוח, של מלחמה תמידית נגד כל אבני נגף עשו אותו למה שהיה: בעל עין רואה; תקיף בדעתו ובלתי נרתע מלהוציא מחשבתו לפועל, עדין לב ונדיב לרחם כל אלה שנכשלו בדרך.

רק מעטים הבינו אותו. בשנים שבאו אחרי זה הרי כמעט הכל העליבוהו והתיחסו אליו באי־אמון והטילו עליו אשמות, כשפני הדברים היו משתנים לרעה. במשך ארבע שנים נשא עליו את כל העול המלא אחריות עצומה; בסבלנות ובדממה עמד בפני תקוות נכזבות ותוכחות. לאחרונה יכול היה להגיד, שאם ושינגטון יצר את אמריקה המאוחדת, הנה הוא יצר אותה מחדש באופן שלא תמוט לעולם.

הנאום שנשא בבואו למלא את חובותיו בתור נשיא הוכיח עד כמה מעט מן המרירות היתה בלבו בנוגע לדרום. הוא אמר: "אין אנחנו אויבים אלא ידידים. אין אנו צריכים להיות אויבים. אמנם רגש הקצף התחדד, אבל אין הוא צריך לקרוע את קשרי החבה שלנו. מיתרי המסתורין של זכרון הנמתחים מכל שדה מלחמה וקברו של פטריוט לכל לב בכל רוחב הארץ הזאת, עוד יחזקו בטח את מקהלת הברית, בנגוע בהם מלאכי הטוב שבנו".

ההתקפה על מבצר סמטר ונפילתו עשו את המלחמה לדבר הכרחי. לינקולן לא היה כבוטשנן. מלחמה היא דבר נורא; מלחמת אזרחים – מלחמה בין אנשים של ארץ אחת, בין ידידים, ולפעמים קרובות בין בני משפחה אחת – דבר היותר נורא מכל. אבל הוא לא יכול, כמה שיגדל הקרבן, להרשות שהברית, שבעדה לחמו בני ארצו בגבורה כזו לפני שמונים וארבע שנים; שהגינה זמן כה רב על אידיאל כה נשגב, אידיאל של חופש בכל העולם; הוא לא יכול להרשות שהברית תופר, מבלי הלחם בעד קיומה. התפרדותן של המדינות הדרומיות היה בעיניו לדבר כה אי־טבעי כמו מלוכה מיוחדה בסקוטלנד בעיני האנגלים, ומלוכה מבוססה על משהו שהנהו בעיניו עול כלו.

„השאלה היא – אמר – אם בארץ חפשית יש למעוט הרשות לפורר אותה בשעה שהוא רוצה". הוא הכריז שאין להם רשות זו. כל האוכלסים של ארצות העבדות פחותים הם הרבה במספרם מהמדינות החפשיות, ובשעה ששבע מאותן הארצות נקרעו, נשארו לכל הפחות באופן נומינלי, עוד שמונה בתוך הברית. ואפילו בכל אחת מאלה שנקרעו קיימת מפלגה הנכונה להשאר נאמנה לברית ואינה חפצה להרים נשק נגדה.

הם רוצים במלחמה. ההתקפה על מבצר סמטר היא קריאה להזדינות. הם רוצים במלחמה. בוא תבוא עליהם. סוף הנצחון לצפון: מספר אוכלסיו עולה ביותר מחצי ואמצעיו הם יותר עצומים.

פעולתה הראשונה של ממשלת לינקולן היתה לזעוק 75,000 מתנדבים.

ההתקפה על סַמְטֶר וקריאתו של לינקולן להזדין העירו את הצפון מאדישותו. ההתרגשות גדלה כשהגדוד המַסַטשוּ־זֶטִי השביעי בעברו דרך בלטימור בדרכו אל התחנה הצבאית הראשית סבל מהתנפלות אכזריה של אספסוף; כשהצבא הדרומי, הנמצא כבר בחזית, לכד את הפלגא* של הַרְפֶּר ותפש את מחסן הנשק של הברית בגוספורט.

פלגא: Terry

פרק שביעי

המלחמה

המלחמה התחילה בוִירְגִ׳ינְיָה׳ במערב וירג׳יניה שרר חופש׳ במזרח וירג׳יניה עבדות׳ הארץ היתה המקום הטבעי לפגישת שתי המחנות׳ בכ״א ליולי עמדו פנים אל פנים בְּבוּל־רַן׳ קשה לכנות את ההתנגשות בשם מלחמה – בכל אחד משני הצדדים לא שרר כל סדר וכל משמעת׳ יותר מפעם אחת במשך היום נראה שהצבא הדרומי הוכה׳ אבל הוא התעודד שוב׳ והפדרלים – כמו שנקראו חילי הברית – הפכו את פניהם באופן מחפיר והנסיגה היתה לבהלה נוראה׳ הפליטים זרמו לתוך וַשִׁינְגְטוֹן יגעים ומכוסי אבק׳ נראה שהכל אבד׳ לינקולן לא עלה על מטתו כל הלילה׳ הוא צעד בחדרו הנה והנה בחכותו שהצבא המנצח של הקונפדרציה יעלה על ושינגטון והמלחמה תגמר׳ צבא הדרום לא בא׳ ההזדמנות אבדה׳ הוא נצח קרב אחד׳ זהו הכל׳

האפקט המוסרי של הקרב בבול־רן היה אמנם גדול מאד׳ הדרום חשב שהמלחמה נגמרה׳ הצפון ראה שהיא רק התחילה׳

לראשונה נראה שלקונפדרציה יש יתרון גדול׳ עבודת הצבא היתה ענינם היחידי של צעירי הדרום; כמעט כל צעיריהם התחנכו באקדמיה הצבאית ב״וֶסט פוינט״ ורבים מהאופיצירים של

ארצות הברית היו דרומיים. האנשים האלה עזבו הפעם את צבא הברית ובאו לעזרת הקונפדרציה. ביניהם היה הגנרל רוֹבֶּרְט לִי, שהיה לראש הצבא הקונפדרטיבי. מכשוליו של לינקולן גדלו על ידי זה שאופיצירים וחילים כה רבים עברו לצד הקונפדרציה. בתחלה היה לדרומיים בשדה המלחמה צבא יותר גדול ויותר מחונך, ובזמן הראשון היו להם גם מתנדבים רבים. אחרי ההתנגשות בבול־רן חשב הדרום שהמלחמה נגמרה, אבל המאורעות הוכיחו שבמלחמה ממושכה מוכרח הצפון לנצח, מפני כח עמידתו הגדול.

הדרום היה מלא התלהבות כהצפון ובתחלה היתה הכנתו יותר טובה, אבל הוא לא יכול להשוות אל הצפון באמצעיו מאיזה מין שהוא. הדרום היה תלוי לחלוטין בעבודת האדמה; כל צרכי החיים באו מהצפון ומאירופה. בזמן שהדרום היה מוכרח להכניס את נשקו מחוץ לארצו, היו להצפון מחסני אבק שריפה משלו והמוני מכונאים, והקונ־פדרציה נוכחה עד מהרה שאין תועלת באנשים בלי נשק. יסורים גדולים היו היסורים, ונפלאות ההמצאות והסבלנות ושני הצדדים הראו רוב גבורה, אבל אוצרות הצפון הכריעו ביום פקודה.

לינקולן הקדיש את כל מרצו לארגן צבא ובמשך זמן קצר היה החיל הצפוני מחונך והמוש כה יפה כהדרומי.

המלחמה בבול רן עוררה את הצפון. נרגש מרוב בושה, היה נכון ללחום עד הסוף. אבל במשך שתי השנים הבאות נפל בהם רוחם על ידי האסונות שאינם פוסקים. צבא אחרי צבא נשמד; מערכה אחרי מערכה אבדה, קדרות ירדה על האומה. בימי החושך של מפלה היו אנשים מתלוננים על לינקולן ומאשימים אותו בכל הרעה.

מצבו היה קשה באמת. בתור ראש הארץ היה גם כן ראש הצבא אבל בפועל היה עליו למסור את הנהלת המלחמה לאחרים. הוא התבונן וידע את תכסיסיהם, אבל הוא היה חכם למדי לבלי הנהיג אותם. רק לפרקים היה בא בעצה, עצה נבונה, שגנרלים שלו לא היו תמיד נבונים למדי להתחשב אתה. לראשונה לא היו הגנרלים בעלי כשרון רב. מֶקְלֶלַן המצביא חנך את הצבא באופן נפלא, אבל מעולם לא השתמש בו לטובה. במלחמת וירג׳יניה 1861—1862 זנח הזדמנויות עד לאין מספר. את מקומו לקח בֶּרְנְסַיד בסוף 1862, אבל לא עד אשר קם אליסֶס ס. גְרַנְט נגלה ללינקולן מצביא גדול באמת. הגנרלים היו נִצִּים איש את רעהו וכולם היו נכונים לקבול על הנשיא. מכשוליו של לינקולן גדלו על ידי העובדה שאנשים רבים בהוכחם שהצפון לא ינצח תיכף, טענו שהמלחמה היא משגה: נחוץ לתת לדרום להקרע אם הוא רוצה בזה. לינקולן לא חשב שמוטב לתת לדרום להפרד. מה שקשה לעכב אותו אין זה סבה עדיין לחדול מלעשות את הדבר שנראה לו לישר.

העתונים חרפו את לינקולן כי במקום שתגמר המלחמה בשלשה ירחים נראה שהיא תמשך שנים שלימות. זמן רב היה הקבינט שלו גופא אי־נאמן לו. כל חבר חשב שמסוגל הוא לסדר ענינים בעצמו באופן יותר טוב. סיוארד שהיה מזכיר הממשלה הביט על לינקולן כעל סכל, והוא שאף לסדר הכל בעצמו. אבל כשהכיר את נשיאו מפי הנסיון, היה למעריצו הנאמן של לינקולן. טשֵׂס מיניסטר הכספים קשר נגדו; סְטֶנְטוֹן מיניסטר המלחמה הודיע גלוי: „הדברים היו הולכים למישרים, אבל טמטומו של הראש מעכב". לסטנטון לא היה

כל חוש הומורי ומזג שלא ידע רסן. הוא לא הבין את לינקולן כלל במשך זמן רב: בדיחותיו היו לו לחידה והרגיזוהו, עד שהיה רגיל לקפוץ הנה והנה בחימה. הוא לא ראה שלאיש בעל נפש מלנכולית עמוקה כלינקולן, איש חלום שיש בו משהו של פיטן, נחוץ היה איזה מוצא, איזו דרך לברוח מעצמו. לינקולן הראה אורך רוח נפלאה בנוגע לסטנטון ורכש חבתו העמוקה. הקבינט יכול היה למתוח בקורת, אבל רצונו החזק של לינקולן היה השליט על כולם. הפוליטיקה של הממשלה היתה הפוליטיקה של לינקולן.

אין תכונה שכֹּה קשה להעריכה טרם שהיא מצליחה כארך רוח. במשך שתי שנים הראה לינקולן ארך רוח ורק אחדים הבינו זאת.

אנגליה וצרפת נוטות היו להכיר בקונפדרציה. נקודת ההשקפה של אנגליה לא היתה אחת מאלה שגדולתה של האומה משתקפת בהן. לורד פַּלְמֶרְסְטוֹן אמר: „אין אנו הוגים חבה לעבדות, אבל רוצים אנו בצמר גפן”.

צרפת הסכימה עם אנגליה. בתנאים כאלה היתה סכנה גדולה מאימת. ואם לא יוכיח הצפון את יכלתו להתגבר על ההתקוממות, יכולות אנגליה וצרפת לשלוח עזרה להקונפדרטיביים. שתי שנים לא הוכיח הצפון זאת; שתי שנים נראה, מלבד לאנשים מרחיקי ראות, כמעט באופן בטוח שהדרום ינצח.

תכנית המלחמה של הצפון היתה להתקיף את הקונפדרציה ולהקיפה מסביב. בכדי להוציא את זה לפועל נחוץ היה לעבור את נחל פּוֹטוֹמַק ולהרחיק את צבאות הדרומיים שערכו שם בלוקדה.

פוטומק היה המרכז של המלחמה, בשעה שהקרב נמשך בתמידות בוִירְגִ׳יניָה ומִיסוּרִי. יד הצפון היתה על התחתונה בכל.

בתשיעי לאויגוסט נערך קרב נורא במפרץ וילסון שבו אבדה הברית קרוב לאלפים איש, עם שבויים בכלל, ומתכנות גדולות של נשק וצרכי הצבא. בספטמבר נחלו הקונפדרטיבים נצחון בלֶקְסִינְגְטוֹן, ובאוקטובר נגפו צבאות הפדרציה אצל בול׳ס בלוף.

תכניתו של לינקולן היתה לחסום בהדרגה את הדרום, ללחוץ אותם לתוך גבולותיהם בעזרת הגיסות שיתפרצו מצפון וממערב ולסגור בפניהם את נמלי הים. חציה הראשון של התכנית לא הצליחה עד הנה. אבל מלחמת האזרחים נוצחה במדה גדולה מאד על ידי הצי של הצפון. עריכת בלוקדה בנמלים הדרומיים הפריעה את הדרום מלהשיג הספקה מאירופה, והיות שהדרום תלוי היה בהספקה מכל המינים שהגיעה מחוץ לארץ, היה נמצא במצב מיואש כשסגרו עליו את הים.

ההצלחה בים יותר מאשר ביבשה העלתה את האדמירל דוד פַּרגוּט בעיני לינקולן עד למדרגת נֶלסון. פרגוט היה איש דרומי על פי מוצאו, אבל הוא עבד חמשים שנה בחיל הים של ארצות הברית ומאן לעזוב אותו עכשו. פטריוטיות היתה בעיניו לא התמכרות אל גאותה של ארצו, כי אם אל מטרותיה היותר נעלות, ודעתו היתה שהצפון והדרום יכולים להגיע אל מטרותיהם היותר נעלות רק כשהם מאוחדים. באפריל סבל צבא הצפון תבוסה קשה ביבשה אצל שִׁילֹה — התבוסה היותר איומה שנתנסו עד אז; אבל הידיעה הזאת אבדה את מרירותה הודות לבשורה על דבר לכידתה של ניו־אורליאַנס בידי פרגוט. המלחמה בנמל היתה נוראה.

„אל תסוגו אחור מהאש, נערים! — קרא האדמירל — אש יותר לוהטת מוכנה בעד אלה שאינם ממלאים את חובתם!"

בהיותו להם למופת ובהלהיבו אותם לא נסוגו אנשיו והעיר נלכדה. לצפון נחוצה היתה כל אותה התעודדות הרוח שנצחון יָמי זה מסוגל לתת, מפני שהמצב היה רע מאד. סְטוֹנְבוֹל גֶ׳קְסוֹן, המצביא הדרומי, נצח את כל אשר לפניו בוירג׳יניה, ושינגטון נמצאה בסכנה ובהלה פרצה בעיר הבירה. אבל ג׳קסון לא רצה להתנפל על ושינגטון. תכניתו היתה לאלץ את מקללן, שהיה עולה לאטו אל הדרום להתקיף את ריטשמונד, בירת הקונפדרטיבים, שיחזור אל הצפון שוב.

המלחמה נמשכה במשך כל ירח יוני. לי התחבר אל ג׳קסון, המצביא של הקונפדרציה. בראשון ליולי נערך קרב אצל מַלְבֶרְן הִיל. לי וג׳קסון נגפו. מקללן היה צריך הפעם לדחוף את האויב קדימה עד ריטשמונד, בירת הקונפדרציה, אבל במקום זה המשיך, בסכלות אי־מצויה, לסוג אחורה.

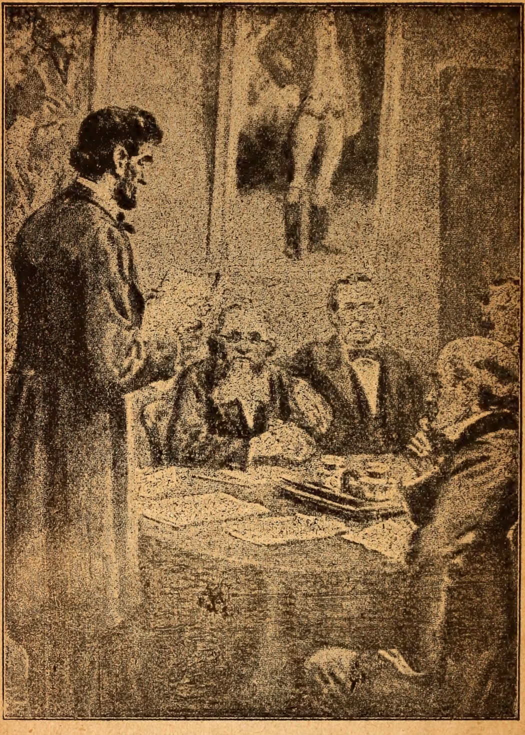
באויגוסט נערך קרב בפעם השניה אצל בול־רן, שהביא נצחון חדש לדרום. לשני הצדדים אבדו אנשים במספר עצום מאד. הבהלה בושינגטון גדלה עוד יותר, כשהתכונן לי בראשית ספטמבר לכבוש את מֶרִילֶנְד. מקללן אחר שוב כשהיה צריך לצאת למלחמת־תגרה. אנשי מרילנד קבלו את פני הצבא הדרומי בקרירות רבה. בשבעה עשר לספטמבר נפגשו שתי המחנות אצל אֶנְטִיטֶם. המלחמה לא היתה אמנם מכריעה: אבדותיו של הצפון היו כה רבות כאבדותיו של הדרום אבל זה שם קץ להשתערותו של הדרום. לי שב בדרך נהר פוטומק

לוירג׳יניה. מקללן אבד זמן שוב. הוא המתין ששה שבועות עד רדפו את לי. בנובמבר הודח סוף סוף מקללן ממשמרתו.

המאורעות התחילו לאט לאט להוכיח ללינקולן את הנחיצות לעשות צעד גדול אחד — שחרור העבדים. שאלת העבדות שמשה בתור יסוד למלחמה; היא גרמה להתפלגות הגדולה בין הצפון והדרום. שתי סבות פעלו על לינקולן לעשות את הצעד הזה עכשו. האחת. יען ידע שהכושים המשוחררים ילחמו רובם בעד הצפון, ולצפון נחוצה היתה כל עזרה שהוא יכול למצוא. והשניה — הקושי הגדול לפתור את השאלה בדבר הכושים העבדים שנפלו בידי המנצחים באיזה חלק שהוא מארץ הדרום. בכ״ב לספטמבר, תיכף אחרי שהגיעה הידיעה על דבר הקרב אצל אנטיטם ואחרי נסיגתו של לי ממרילנד, הזמין לינקולן את חברי הממשלה לאספה. איש מהם לא ידע מדוע הקהילם.

הם מצאו את הנשיא כשהוא קורא את אַרְטִימוס בּורד. ספור אחד בדח את דעתו עד שקרא אותו בקול. כולם צחקו הרבה מלבד סטנטון שלא הבין מימיו כל בדיחה ולא התבונן שלינקולן היה כורע כולו תחת נטל כל הטרדות שנטל עליו לשאת, לולא היה מסוגל לפעמים לשכוח את עצמו. כשגמר לקרא את הספור נעשו פניו רצינים שוב. הוא הוציא מכיסו גליון גדול, שהיה כתוב כולו בידו אותיות ישרות ומדויקות, וקרא אותו לפני חברי הקבינט.

זה היה כרוז השויון, המודיע שאחרי הראשון לינואר של השנה הבאה, ישתחררו כל העבדים והממשלה תשלם איזה סכום של דמי פצוי להבעלים הנאמנים לה. איש לא היה מעיז להתנגד ללינקולן

י׳ קיל קורא את כרוז־השויון לפני חברי־הקבינט. — עמ׳ 76

כשבא לידי איזו החלטה. הנימוק להכנסת חוק השויון עכשו היה שחשב שזה יהיה לטובת הברית – קדש הקדשים בעיניו. "כל זמן שאני הוא הנשיא – אמר אחר כך – תמשך מלחמה זו בשביל המטרה היחידה לקומם את הברית. אבל אין כח אנושי יכול לדכא את המרד הזה מבלי להשתמש בשיטת השויון".

שאיפתו הראשונה בכל היתה לשמור על אחודו של העם האמריקאי כולו בתור עם אחד. אבל יחד עם זה תעב את העבדות בכל לבו "אם העבדות איננה עול אז אין דבר עול". שעת הכשר באה לידו הפעם כשהכאה בפני העבדות היא סיוע לעניני הברית. על ידי שחרורם של השחורים הספיק לינקולן להצפון מקור חדש. בזמן שהדרום היה נושא עיניו לכל מקום לבקש לו מקור חדש להספיק לו צרכיו. על ידי הכרוז שבטול העבדות הוא חלק בלתי משתנה מהברית ושהדרום מחויב להסכים לו טרם שאפשר יהיה לעשות שלום אתו. – רכש את הסימפטיה של אירופה בעד הצפון ומנע אותו מלשלוח עזרה לדרום. בזמן שעזרה כזו היתה יכולה להכריע את הכף במלחמה.

עד עכשו הוכיחו גם אנגליה וגם צרפת שנכונות הן להראות סימפטיה להדרום. עתונים אנגלים חרפו את לינקולן ואת הצפון בשפה היותר חריפה. בנמלים אנגלים נבנו ונזדינו אניות שהדרום השתמש בהן בתור אניות־שובה להסב נזק רב להצי הצפוני. אחת מהן היתה האניה הידועה אַלַבַּמַה. אבל כשהמלחמה היתה מלחמה בעבדות. אז היתה הסימפטיה כולה של האנגלים על צד הצפון.

מדינות הברית היו לארץ חפשית באמת. העבדות. שעשתה את החופש למגוחך. נמחת מספר החוקים.

לינקולן הראה בינה בלתי מצויה ואומץ לב בעשותו מה שעשה בעת ההיא. לראשונה נמצאה בצפון מפלגה גדולה שהתנגדה אל השויון, אבל לאט לאט התאחדו להעריץ חכמת מעשהו. הדרום ידע שאם ינוצח, אז יבוא הסוף לעבדות, ועד כמה שלא יראה המצב קודר, לא ירכינו לינקולן והצפון את ראשם עד אשר יהיו הם המנצחים. הם הקשו את ערפם. הם נכונים ללחום עד הסוף.

מקללן הודח ממשמרתו, אבל ממלאי מקומו לא היו מצליחים יותר ממנו. בדצמבר הקריב בַּרְנְסִיד אלפי נפשות בנסותו להשתרע על מֶּרִיס הַייטְס. אנשים נפלו על ידי יריות האויב חמרים חמרים ובהלה פרצה בצבא. הקרב נגד רוב מכריע גדול נגמר במפלה גמורה. לב לינקולן זב דם באבדן כה הרבה אזרחים מצוינים; ושינגטון היתה כמרקחה מרוב קצף, שהרבה ממנו נתך על ראש הנשיא.

הרגע היותר אפל במלחמה בא בחודש מאי, כשהגיעה אל הממשלה הידיעה על הקרב בטְשַׁנְסלוֹרְסְבִיל. הוּקַר פגע בג׳קסון. קרב ארוך ואיום התלקח. אבדותיהם של שני הצדדים היו נוראות. עוד הזדמנות חשובה אחת ללחוץ את האויב דרומה אבדה. סטונבל ג׳קסון נפל במלחמה; הוא נהרג בשוגג על ידי אנשיו; האבדה היתה אסון לדרום, אם כי נגף הצפון.

כל תקוותיו של הצפון נראו כאילו נכזבו כליל.

עד הנה היו אבדותיו של הצפון גדולות מאבדות הדרום. יותר מכל סבל על ידי המחסור בראשי צבא בעלי כשרון. אולם הפעם גלה לינקולן כשרון גנרל גדול באמת ביוּלִיזֶס ס. גְרַנְט, ומאז בא שנוי בגורל המלחמה.

הצפון היה עשיר מהדרום; היו לו אנשים יותר, כסף והספקה. במלחמה ארוכה היה מוכרח הדרום להֵחשל. גרנט ראה זאת וחבל תחבולותיו באופן מקביל. גרנט הצטין בראשית המלחמה בלכדו את מבצר הֶנְרִי ומבצר דוֹנֶלְסוֹן במיסיסיפי בפברואר 1862. באפריל הבא הכה את הקונפדרטיביים אחור עד קוֹרִינְט במלחמה שעלתה בקרבנות מרובים. גרנט היה מטבעו אמיץ רוח עשוי לבלי חת; בתור גנרל היה חסרונו הגדול, שהיה מעמיד בסכנה את אנשיו שלא לצורך. בראשונה נשמעו תלונות נגדו, אבל עינו הנפלאה של לינקולן בחנה איש צבא גדול בגרנט: "אינני יכל לותר על האיש הזה; לוחם הוא!" אחר־כך הוגד לו שגרנט נותן בכוס עינו. "אנא הגידו לי איזה מין יין־שרף הוא שותה בכדי שאוכל לשלוח חבית לכל אחד משאר הגנרלים שלי".

לינקולן וגרנט הבינו תמיד איש את אחיו. כל אחד היה איש בעל אופי חזק מאד, שנועד לפעול ולעשות יותר מאשר להתפאר בו. לגרנט חסרה אותה עדינות הלב ואותו ההוד שבנפשו הטהורה והנדיבה של לינקולן, אבל היה לו אותו הכח לשים כל מעיניו בתפקיד שלפניו. הוא ידע את סודו של לינקולן: "עבודה, עבודה היא העיקר".

מלחמת טשנסלורסביל במאי 1863 היתה התקופה היותר אפלה של המלחמה. המצב לא היה כה אפל מעולם. רק אמונתו הכי גדולה ואומץ רוחו של לינקולן היו יכולים לצאת בשלום משורה של מפלות כאלה. העתונים היו מלאים גדופים נגד הנשיא; קשר אחרי קשר זממו נגדו בכדי להפריע שיבחר שוב בבוא התור. בפברואר מת עליו בנו

וילי אחרי מחלה ממושכה ואנושה, אבל רוחו לא נדכאה עליו.

ולאחרונה בא הגמול לאורך רוחו. אחרי טשנסלורסביל צריך היה הגמול לבוא לאמונתו התקיפה בצדקת דרכו, למרות ההתנגדות ואי־שביעות הרצון. הוא זכה לראות, לו גם זמן קצר, אמריקה לא רק חפשיה אלא גם מאוחדה.

פרק שמיני

נצחון

אחרי מלחמת טשנסלורסביל חשב הדרום שהוא נצח, ותנועה התעוררה להתגפל על ושינגטון. לי הלך צפונה בראש צבא שבע רק למחצה, אבל מלא התלהבות. ביום הראשון ליולי התבצר בגֶטִיסְבּוּרְג, ששם עמד פנים אל פנים עם הצבא הפדרלי תחת הגנרל מיד. המלחמה ארכה שלשה ימים והטבח היה איום. למרות חרף נפש מתוך יאוש שהראו הקונפדרטיביים, נגמרה המלחמה בנצחונה של הברית.

לי הוכה אחור והוא נאלץ לסוג לוירג׳יניה. בא הקץ להתפרצות. הנצחון אף על פי שהיה מזהיר לא נמשך אולי מפני האבדות הרבות של צבא הברית. אבל הוא סִמֵּן תקופה חדשה. ושינגטון לא נמצאה יותר בסכנה רבה כעד אז. לקונפדרטיבים אבדה ההזדמנות הגדולה והיחידה להתקיף שהיתה להם מזמן ההתקפה בבול־רן.

רגש הודיה לאומית עמוקה התחיל לפעם בלבבות. הנצחון הגדול הראשון של הצפון. שדה המלחמה נמצא רק במרחק של מילין אחדים מעיר הבירה, ואזרחים רבים עם רוב האנשים החשובים שבעיר התאספו לערוך אזכרה בעד נשמות האנשים שנפלו שמה.

לינקולן נתבקש לדבר. הוא לא התכונן לזה, אבל הנאום הקצר שנשא, עשה רושם עמוק על כל השומעים אותו. הוא בטא במלים נעלות מאד את המחשבות שקננו תמיד במֹחו.

"שמונים ושבע שנים לפנים הקימו אבותינו גוי חדש על יבשת זו; גוי נולד בחופש ומוקדש להנחה שכל האנשים שוים נוצרו. הפעם אחוזים אנו בסבך מלחמת אזרחים גדולה, לבחון אם העם הזה או איזה עם שהוא כה נולד וכה מוקדש יכול לעמוד הרבה בפני הנסיון. התאספנו להקדיש חלק אדמה בתור מקום־מנוחה לאלה שהקריבו את חייהם בשביל שיחיה העם. כדאי הדבר וראוי לעשותו. אבל במובן יותר רחב אין אנו יכולים להקדיש, אין אנו יכולים להודות, אין אנו יכולים לקלס אדמה זו. האנשים הגבורים, החיים והמתים, שלחמו פה קדשוה הרבה יותר מאשר בכחנו להוסיף או לגרוע. התבל לא תשים לב ולא תזכור מה שאנו אומרים פה, אבל היא לא תוכל לשכח לעולם מה שהם עשו פה. את עצמנו החיים עלינו להקדיש פה אל העבודה הגדולה שלא נשלמה עוד, שהם הגדילו לעשותה באופן כה נעלה, את עצמנו החיים עלינו להקדיש לתפקיד הגדול אשר לפנינו: כי מהמתים הנכבדים האלה נלמד התמכרות יותר רבה בעד הדבר שהם הקריבו סאת התמכרות הכי אחרונה והכי מלאה; כי במקום הזה גומרים אנו בכל לב שאלה המתים לא לחנם מתו; כי העם הזה לפני אלהים יהיה זרע חדש של חופש, והממשלה של העם, על ידי העם ובעד העם לא תסוף מעל האדמה".

בדברים כאלה הלהיב לינקולן את אנשי הצפון להכיר בגדלותו

של הדבר שבשבילו הם נלחמים: הם לחמו בעד החופש, בעד ממשלה חפשית של אנשים חפשים, בעד אמריקה מאוחדה שתוכל להיות למופת לתבל בממשלתה החפשית. אם ינצח הדרום, אם תהיה אמריקה לבית שנחצה לנצח לרעת עצמו, אז יהיה החצי האחד של עבדות. אם ינצח הצפון ואמריקה תהיה לאחת שוב תחדל העבדות. הצהרת החופש, שהכריזה על זכיותיהם השוות של כל האנשים לחיים ולחופש, תתגשם בפעם הראשונה במלואה. וסוף סוף באה רְוָחָה. ברביעי ליולי — יום החופש — הודיע גְרנט את לינקולן על ידי התלגרף את החדשה על דבר לכידת וִיקְסְבֶּרג. בתחלת מאי נצח גרנט את פֶּמְבֶּרטון, הגנרל של הקונפדרציה, וסגר עליו את העיר בין חילו. אחרי התקפה בלתי מוצלחה בסוף מאי, חנה בארך רוח מסביב לעיר, נכון לשאת את התנגדותו. אחרי יסורים קשים נכנע הגַרִיזון הרעב. פמברטון, שלדרום היה קשה מאד להתקיים בלעדו, ושלשים אלף איש אתו היו לשבויי מלחמה. מאות תותחים ואלפי קני־רובה נפלו בידי המנצח. ויקסברג היתה פוזיציה חשובה — המפתח למיסיסיפי. לינקולן יכול הפעם להגיד: אבי המים הולך שוב באין מחריד אל הים".

שמחת הצפון הודות לשני הנצחונות האלה היתה עצומה מאד. רוחם שנפלה עליהם התרוממה שוב, וכשהוטב המצב פנו אנשים באמון חדש אל האיש הסבלן, שאומץ רוחו לא עזבו מעולם. ברוח חדשה התכונן הצפון אל תפקידו הגדול אשר לפניו.

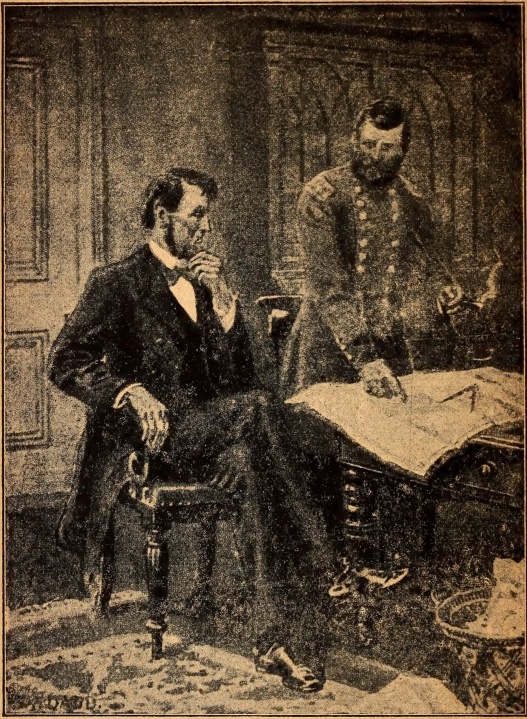
ללינקולן היו הפעם אנשים המסוגלים להוציא לפועל תכניות גדולות. בסוף 1863 נראה המצב מלא תקוה. לצבא היה גרעין של חילים מנוסים שקבלו את החנוך הצבאי היותר מצוין, וחֶבר גנרלים

שעלו לגדולה לא על ידי השפעה פוליטית, אלא על ידי עבודה קשה. גרנט, שרמן ושרידן היו אנשים בעלי כשרון, נסיון וכח.

תכנית המלחמה לשנת 1864, שנערכה בעצתו של לינקולן על ידי גרנט ושרמן היתה משוכללה ויצאה אל הפועל באופן מצוין שגרם לנצחונו הגמור של הצפון. זאת היתה התפתחות גמורה של התכניות הקודמות של לינקולן. גרנט עם צבא המערב יפגש עם לי בוירג׳יניה וילחוץ אותו דרומה. לאחרונה ילכוד ריטשמונד, המשרד הצבאי הראשי, ויאלץ את לי להכנע. שרמן, בלכתו דרומה ומזרחה ישא את המלחמה לתוך לב הקונפידרציה; הוא ילך בעקבות הגנרל ג׳ונסון, ילחצהו לצד ים ויקחהו שבי. "בדעתנו – אמר שרמן – ללחום ביוסף ג׳ונסון עד שיהיה שבע רצון". אז, בלכת שרמן צפונה, יתאחד עם גרנט בחסמו את דרך לִי הנסוג. בינתים יפעול שרידן נגד הגנרל אִירְלִי בעמק שֶׁנַנְדוֹהַ במערבו ובדרומו של ושינגטון.

במאי 1864 עבר גְרַנְט את נחל פּוֹטוֹמַק ונכנס לתוך חבל פראי מלא גבעות וחורשות וסבכים, נודע בשם "מדבר", מקום שצבאות הברית סבלו מפלות כה רבות. גרנט ראה שהמוצא היחידי היה ליגע את הצבא הדרומי על ידי מלחמות קשות, והוא נלחם קשה כל הקיץ. הוא אבד במדבר כשלשים אלף איש. שיטתו היתה להמשיך כה להציק לאויב, שמספר אנשיו הוא יותר פחות ויכלתו להשיג טירונים חדשים יותר קטנה, המחויב להחלש, לאט לאט, עם אבדות חיים נוראות משני הצדדים לחץ גרנט את לי דרומה.

בינתים לחם שרמן בכדי לפנות לו דרך לג׳יאורג׳יה. תפקידו היה כה קשה כתפקידו של גרנט. הארץ היתה פראית ומכשרה היטב

לינקולן והגנרל גרנט עורכים את תכנית המלחמה — עמ׳ 84

להיות למסתור לאויב. כל אפשרות לא היתה לו לבא בקשר עם שאר הצבא.

אחרי האכספדיציה לתוך אַלַבָּמָה התחיל שֶׁרְמַן ב„תהלוכה אל הים". ג'ונסון לחם בעד כל שעל בדרך. ההתנגשיות לא פסקו אבל שרמן התקדם צעד אחרי צעד.

בזמן ששרמן וגרנט החלישו באופן זה את כח התנגדותו של האויב לאט לאט, התעודדה רוח הברית שוב על ידי נצחון מזהיר בים. באויגוסט נחל פרגוט נצחון בקרָב נורא במוביל ביֵי, בלכדו את הנמל, למרות שורת המכרות, „יצא בזר נצחון מסכנת מפלה".

שרמן צר הפעם על אַטְלַנְטָה שלכד בראשון לספטמבר. באותו יום בערך נצח שֶׁרִידַן את אֶרְלִי בוִינְצֶ'סְטֶר בעמק שֶׁנַנְדוֹה.

הצלחות אלה היו המכריעות בבחירת הנשיאות. לינקולן הוצע בתור קנדידט ריפובליקני פה אחד, „לא – כמו שאמר – מפני שבאו לידי מסקנה שהנני האיש היותר גדול והיותר טוב באמריקה, אלא מפני שהתבוננו שלא מחכמה היא להחליף סוסים בסוסים כשעוברים נהר. הם התבוננו גם כן שאינני סוס כה דל, עד שלא יביאו תקלה בנסותם להחליף". המפלגה הדימוקרטית, שהפרינציפ העיקרי שלה היה התנגדות למלחמה, תמכה במי שהיה גנרל מקללן, בהכריזה ש„המלחמה אי־הצליחה". הדימוקרטים מצאו את רוב תומכיהם בין אלה (מספר הגון היה להם) שהיו אי־מרוצים מהצהרת האמנסיפציה של לינקולן.

לינקולן לא טרח כלל להבטיח את בחירתו שוב. הוא היה נשיא בפני כל העם במשך של ארבע שנים. הפוליטיקה שלו נבחנה,

דעותיו ברורות הן. אפילו מקללן לא העיז להציע שהברית תופר. בשאלה זו היה הצפון מאוחד הפעם, ומשום זה הבטיחו נצחונות ספטמבר שלינקולן יבחר בפועל. מ – 233 דעות קבל לינקולן 212. הרוב של כל ארץ חפשית, מלבד אחת, הצביע בעדו. הבחירות היו נצחון גמור לנשיא.

המלים היפות של הנאום שנשא בגשתו לקבל עליו את חובותיו בפעם השניה מוכיחות על הרוח שבה חגג את נצחונו זה: "בלי איבה נגד מי שהוא; ברוח נדיבה לכל; לעשות את הישר כמו שאלהים נותן לנו עינים לראות אותו נשאף נא להשלים את העבודה אשר לפנינו; לחבוש את פצעי האומה; לדאוג בעד הנושא עליו את סבל המלחמה ובעד אלמנתו ויתומיו; לעשות הכל בכדי להגשים ולטפח שלום אמת וקיים בינינו ובין כל העמים".

בששה עשר לנובמבר עלה שרמן על אטלנטה, בדצמבר הגיע עד סבנה והתחיל להשתרע על העיר. היא נכנעה בעשרים ואחד לדצמבר. שרמן כתב ללינקולן: "הנני מתכבד להגיש לך תשורה לכבוד חג-הלידה את העיר סבנה". בעזוב מחנהו את סבנה בראשית השנה החדשה 1865 הביא חורבן על דרום קרולינה בעברו אותה. קולומביה נשרפה וטְשַרְלְסטוֹן נלכדה. במרץ הגיע שרמן לצפון קרולינה ובא במגע עם גרנט. הרשת היתה נכונה להפרש מסביב לצבא הקונפדרטיבי.

גרנט צעד בינתים קדימה בקביעות. האבדות של צבא הברית היו נוראות ולבו העדין של הנשיא זב דם. גרנט התחיל לפגוש במפריעים על ידי המדרגה הנמוכה של חיליו ובמשך ירחי הקיץ סרה

ההצלחה מהצפון. אבל בספטמבר הסב שֶׁרִידַן שורה של מפלות לְאֶחרלי בעמק שֶׁננדוה, ובשמונה עשר לאוקטובר נצח אותו נצחון גמור בסִידַר גְרִיק.

הצבא הנשאר של הקונפדרציה תחת פקודתו של הוד נוצח בנֶשְׁבִיל שבמערב. הצבא של לי היה הצבא היחידי שנמצא בשדה המלחמה. הקונפדרציה „נכנעה על ידי חגורת אש". הים היה ברשותה של הברית. מיסיסיפי נסגרה בפני כל עזרה מצד החוף. שרמן הציק לג׳ורג׳יה וקרולינה בהחריבו את הספקתם. שרידן התנפל על וירגיניה; גרנט עמד אצל שערי רִיטשמונד.

במשך כל הקיץ של 1864 והחורף של 1865 צר גרנט על ריטשמונד. היו התנגשויות בלתי מכריעות ושתי המחנות לא עשו יותר מאשר „הַרְגֵשׁ" האחד את רעהו. אבל באביב התחיל גרנט להתקיף שוב. בשלשים ואחד למרץ נחל גרנט נצחון מזהיר אצל „חמש מזלגות" וזה נתן לו את האפשרות לבקוע דרך שורותיו של לי. בשלישי לאפריל התנופפו „הכוכבים והפסים" על ריטשמונד. בתשיעי לאפריל נכנע לי וחילו לפני גרנט באַפּוֹמַטוֹקס.

המלחמה נגמרה.

לינקולן נמצא אצל צבא גרנט במשך הימים האחרונים של מרץ; הוא נכנס לריטשמונד בשלישי לאפריל. בכל מקום קדמוהו הכושים בברכה בתור משחררם, בכרעם על האדמה לפניו ובחבקם את ברכיו: „יברכך אדני וישמרך, האדון הנשיא לינקולן".

פרק תשיעי

„קַבֶּרְנִיט, הוי קַבֶּרְנִיטִי!"

איש לא סבל צער יותר עמוק, במשך ימי המלחמה, מהנשיא. בטחונו לא רפף כל הימים, אפילו ברגעים שהנצחון נראה כה רחוק, היתה החלטתו גמורה. יגדל המחיר כמה שיגדל, אבל הברית צריכה להתקים. בשעה שכל איש כמעט היה מיואש בנוגע לעניני הצפון, אמצה אמונתו הבלתי רופפת ביושר ובצדקת מטרתם את לב ארצו.

השגת מטרה זו דרשה קרבנות של אלפי חיים, אבל המטרה היתה שוה באבדן אלפי נפשות. בכל זאת היה לבו של לינקולן זב דם בעד כל אחד מהם.

במשך כל הימים היה מקבל פני קרובים מבהלים של חילים, אמהות ונשים שבאו לבקש סליחה בעד בניהן או אנשיהן שנדונו לכלא בתור בורחים מהצבא או שנשבו מתוך מחנה האויב; מבקשות להודיען על גורל אהובי נפשן הנמצאים במלחמה. הגנרלים שלו התלוננו שחותר הוא מתחת למשמעת של הצבא בסליחותיו במשפטי „רגל", כמו שהיה קורא את משפטי הבורחים בפני האויב. „אם אל שדי נותן לאדם זוג רגלים פחדניות, איך יכול הוא לעצור במרוצתן בברחן אתו יחד?" — היה לינקולן אומר.

הספור על דבר ויליאם סקוט הוא דבר המוכיח איך שלינקולן היה רגיל לפעול. ויליאם סקוט היה עלם צעיר מחוה צפונית. אחרי הלכו ארבעים ושמונה שעות בלי שינה, הציע שיעמידוהו על המשמר במקום חבר חולה. בהיותו יגע נפלה עליו תרדמה והוא נשפט לירִיה בעד ישנו בשעת מלוי חובתו בפני האויב. מנהגו של לינקולן היה לבקר את כל הלגיונות של צבאו בסדר. והנה קרה ששני ימים לפני הוצאת משפט המות לפועל נמצא בגדוד שבו היה ויליאם סקוט ושמע על דבר המשפט. הוּא הלך לראות את העלם ונכנס אתו בשיחה על אדות ביתו ואמו. בעזבו את הכלא שם את ידו על כתפי הנער ואמר:

– נערי, דע נא שלא תירה מחר... הנני נכון להאמין לך ולשלוח אותך בחזרה אל המחנה שלך. אולם אתה הסבת לי טרדות רבות. באתי הנה מושינגטון, ששם היו עבודות רבות מוטלות עלי. עכשו רוצה אני לדעת איך תסלק לי את חובי?"

ויליאם לא ידע מה להגיד. אולי יבואו ידידיו לעזרתו – אמר לאהרונה.

"לא – קרא לינקולן – הידידים אינם יכולים לשלם; רק איש אחד ישנו בעולם היכול לשלם את החוב ושמו ויליאם סקוט. אם מהיום והלאה יעשה ויליאם סקוט את חובתו, אז יהיה זה גמולי".

ויליאם סקוט לא שכח את הדברים האלה כל ימיו. זמן מועט לפני מותו באחת המלחמות הבאות, בקש את חבריו למסור לנשיא לינקולן שהוא לא שכח כל הימים מה שהגיד לו.

אנשים שלא ידעו את הנשיא הטילו עליו את כל האשמה בעד המשכת המלחמה לימים רבים. עד השנה האחרונה למלחמה לא פסקו

העתונים מלהעליבו. האבדות הנוראות של חיים בקרב האחרון של גרנט היה בעיניהם חטאת רובץ לפתחו. רק אלה שבאו אל הנשיא לבקש עזרה בצרה, הבינו עד כמה גדולים הם יסוריו. הוא נשא מכאובי כל אחד מהם – הוא כאב יחד עם הדרום כמו שכאב עם הצפון. אחרי מלחמת אנטיאטם אמר: "אני לא אחיה לראות את הסוף; מלחמה זו תמיתני!" העול המדכא שנשא בארך רוח כה הרבה כפפו אפילו את שכמיו החזקות.

אבל לא לחנם נשא את זה. הגיע סוף סוף הזמן שתבין כל אמריקה כמה שחייבים הם לארך רוחו של הנשיא לשאת ולסבול. ועדיין יש עבודה הצריכה להעשות, הדורשת את כל חכמתו. הדרום נוצח. נחוץ לעשות אותו לאחד עם הצפון. נחוץ לשים רסן לגאותם של המנצחים, ולרכך את מרת נפשם של המנוצחים.

לינקולן שב מריטשמונד לושינגטון עם ההחלטה העמוקה בלבו "לחבש את פצעי האומה", כמו שהוא ורק הוא מסוגל היה לעשות.

יום הארבעה עשר לאפריל היה "יום הששי הטוב" שלפני חג הפסח לנוצרים ויום הודיה עמוקה בצפון. בבוקר הזמין לינקולן את חברי הממשלה לאספה שבה היה גם הגנרל גרנט נוכח. הם דנו על שאלת הקמת ההריסות, שאלת האחוד של שני החצאים. אחדים מחברי הקבינט צמאים היו לשכך זעמם בנקמה נגד הדרום, להוציא להורג את ראשי ההתקוממות. זאת לא היתה השקפתו של לינקולן.

"כבר נקרבו חיים למדי. מחויבים אנו לכבות אש נקם בלבנו אם מקוים אנו להרמוניה ולאחדות".

הפטריוטיות הנעלה שלו מסוגלה היתה עדיין לפנות אל הדרום

ולהגיד: אין אנו אויבים, אלא ידידים". חייו היו הפעם יקרים עוד יותר בשביל הדרום מאשר בשביל הצפון.

אחרי אספת הקבינט בלה לינקולן איזה זמן בשיחה עם בנו רוברט, ששב משדה המלחמה עם הגנרל גרנט שעבד תחתו בתור קפיטן. בצהרים נסע לטיל עם מרת לינקולן. מצב רוחו היה שוקט ונוח. בפעם הראשונה במשך של ארבע שנים היה יכול לשאת עיניו במנוחה אל העתיד, ואל התפקידים הגדולים אשר לפניו.

בערב הלך אל התיאטרון עם אשתו ושני ידידים צעירים. הציגו "קרובנו האמריקאי". הנשיא אהב את התיאטרון — זה היה אצלו אחד מהדברים המועטים ששעשעו את לבו. הופעתו באותו לילה נשא קצת אופי של צרמוניה פומבית, ועל כן, למרות היותו עיף בבוא ערב, הלך שמה, בידעו שיכזיב תקותם של אנשים רבים אם לא יהיה שמה. הנשיא ישב בתא משמאל הבמה. פתאום, באמצע המחזה האחרון, הופיע איש מאחורי התא עם שכין בידו האחת ואקדח בשניה. הוא הגיש את האקדח לראשו של הנשיא וירה. בפצעו אחר כך את המַיור רַטְהבון, האיש השני שנמצא אז בתא, קפץ אל הבמה. בקפצו נאחז הדרבון שלו בדגל התלוי אצל התא והוא נפל ושבר את רגלו. למרות זה התרומם תיכף, בנופפו את סכינו ובקראו: "!Sic Semper tyrannis" "נקמת הצפון באה!" נעלם מעין איש מעבר לבמה.

הקהל הנבהל היה כמוכה רעם. הנשיא שכב דומם לגמרי. הכדור עבר דרך ראשו. הפצע היה פצע מות. הוא הובא לבית מעבר לרחוב ושם שכב בלי הכרה עד הבקר, מוקף ידידיו, שפניהם היו כה חורים וכה זועמים כפניו הוא. בשבע בערך "יָרד מראה שלום שאין לבטא

על שרטוטי פניו הנלאים". סטנטן, מיניסתר המלחמה, קם מכרוע על ברכיו לצדו, באמרו: "הפעם חלקו עם הנצח".

אבל עמוק עטף את כל אמריקה; אבל שהשבית כל שמחה לרגלי הנצחון של הצפון. באופן בלתי ישר זה עזר מותו של לינקולן להביא שלום בין הצפון והדרום, אף כי שלא היה דבר שקול כנגד אבדת הנהלתו המחוכמה.

ושינגטון היתה עטופה שחורים. גם התושבים היותר עניים לבשו בגדי אבל. גופתו הובאה לקבורה לספרינגפילד, אילינויס, וכל הערים שבדרך הוכיחו רגשי אבלם וכבודם העמוקים. עכשו, ולא עד עכשו, הבינו האמריקאים את ערך האיש שאבדו.

מרוץ השנים הבליט רק את גדלותו עוד יותר. משוכלל בפשטותו ובישרו יצר לו בעצמו אידיאל והקריב את כל חייו ואת כל כחותיו להגשמתו.

הוא אהב את אמריקה, לא מפני גבורתה וכחה, אלא מפני שביסודה היה מונח רעיון נעלה – רעיון החופש. עבודתו בשביל אמריקה היתה להגשים רעיון זה. הוא לא חשב מעולם על הצלחתו האישית. הוא רצה להיות לנשיא מפני שראה עבודה גדולה הצריכה להעשות והאמין שהוא מסוגל לעשותה. הוא לא התעשר כל ימיו. ארחות חייו היו תמיד פשוטים כשהיו. אומרים עליו שנשא אותה אצטְוָנה* שהיתה לו – כל ימי חייו.

הדבר הראשון שעשה רושם גדול על כל איש בנוגע ללינקולן היה מראהו הבלתי רגיל. הוא לבש תמיד שחורים, עם עניבה שחורה גדולה, שהיתה לפעמים קרובות בלתי מקושרה או שלא במקומה;

* צילינדר.

בגדיו נראו כאילו נתפרו בשביל איזה איש אחר ומעולם לא היו חדשים. רגליו היו ענקיות וכך היו גם ידיו המכוסות נעלי יד של עור עזים לבן בשעת טֶקס מדיני.

בעונת הקור היה רגיל לשאת שַׁלָּה במקום אדרת. באחד הימים טרם שהיה לנשיא שוחחו אחדים מידידיו ביניהם על לינקולן ודגלס בהשוותם את קומתם. כשנכנס לינקולן אל החדר שאל אותו אחד מהם: "כמה צריך להיות ארכן של רגלי איש".

"ארוכות למדי בשביל להשיג מגופו עד הרצפה" – ענה לינקולן בקור רוח.

לינקולן היה יכול להראות בתור איש מוזר ואפילו מגוחך, אבל לא נראה לאיש רפה רוח. הופעתו עשתה רושם חזק בכל מקום שהלך. מי שראה אותו לעתים תכופות, מי שפנה אליו בעת צרה או שבא לבקש עצתו, לא היה חושב הרבה על מראהו. אלה שחשו פעם את החבה של עיניו הנפלאות והנוגות, חשבו רק עליהן, אלה שידעו אותו באמת, ידעו אותו בתור האיש היותר טוב שפגשו בחייהם.

לינקולן היה לעתים קרובות מלא צער עמוק ופתאום היה נהפך לאיש מלא עליזות סואנת. הוא שמח מאד על בדיחה או מעשיה משונה. לפעמים היה רגיל לספר לאנשים איזו מעשיה מגוחכה שהיתה בעיניהם לדבר שלא בעתו, אבל הוא היה מספר באופן כה יפה, עד שלמרות מה שהיו מגנים את זה, היו נאלצים לצחוק.

בהיות לו נפש חולמת, אהב פיטנות. הוא ידע בעל פה קטעים ארוכים מיצירותיו של שקספיר, ביחוד מהַמְלֶט, מַקְבֶּט וריטְשַׁרְד השלישי. את התנ"ך ידע מילדותו. את בֶּרְנְס אהב מאד.

עליתו של לינקולן לגדולה, שגם סכום קצר זה יוכל להוכיח לכם, לא באה מפני הצלחה בלתי רגילה או יתרון מלכתחילה. הוא למד הכל מה שידע מעצמו. מה שהיה פרי עמלו הוא היה.

אפיו, יותר מכל, עשהו לגדול. יגיעותיו בנעוריו למדוהו אותה הבטחה־העצמית שהכשירה אותו להיות עומד על דעתו, למרות התנגדות, בגידה וגדופים; הם למדוהו אותה הסבלנות, שהרגילה אותו לדון אחרים במתינות, להלל בנדיבות, ונוטה רק מעט לצפות שהם יבינוהו או ישבחוהו. הוא היה בודד.

לא עד שנסתלק הבין העם עד כמה שהרבה לתת להם; ומה רבה האבדה שאבדו במיתתו. הוא נתן להם באמת את המתנה הכי גדולה שפטריוט יכול לתת לארצו – דוגמה של שרות נאמן, מלא התמסרות והקרבה עצמית.